

Sisekaitseakadeemia

Politsei- ja piirivalvekolledž

Karin Meier

**LEIDUDE REALISEERIMINE POLITSEI- JA
PIIRIVALVEAMETIS KESKLINNA POLITSEIJAOSKONNA
NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja:

Kaja Friedemann, MA

Muraste 2015

ANNOTATSIOON

Kolledž/instituut Politsei- ja Piirivalvekolledž	Kaitsmine: Juuni 2015
Töö pealkiri eesti keeles: Leidude realiseerimine Politsei- ja Piirivalveametis Kesklinna politseijaoskonna näitel	
Töö pealkiri võõrkeeles: Disposal of Findings as is Practised in the City Centre Police Station of the Police and Border Guard Board	
<p><i>Lühikokkuvõte:</i> Leiud on politseitöö üks mahukamatest valdkondadest, mis on pälvinud vähest tähelepanu. Leidudega tegelevatel ametnikel on tekkinud leidude käitlemisel mitmeid küsimusi, millele pole lahendust leitud. Antud lõputöö eesmärgiks on välja selgitada probleemid ja kitsaskohad leidude käitlemisel Põhja prefektuuris ning teha ettepanekud praeguse leidude käitlemise juhendi täiendamiseks. Töö koosneb kolmest peatükist, millest esimeses antakse ülevaade kehtivatest õigusnormidest ja õigusaktidest, mis reguleerivad leidude käitlemist. Teises peatükis kirjeldatakse leidude realiseerimist Kesklinna politseijaoskonnas. Kolmas peatükk koosneb läbiviidud ankeetküsitlusest ja lühiülevaade Soome politsei leidude käitlemisest. Töö kokkuvõttes tehakse järeldusi ning ettepanekuid. Töö maht on 35 lk. Lõputöö juurde on lisatud ankeetküsitluse blankett Põhja prefektuuri leidudega tegelevatele ametnikele ning Soome politseile, ning töö tulemusena täiendatud leidude käitlemise ja hoiustamise juhend Politsei-ja Piirivalveameti leidudega tegelevatele ametnikele. Lõputööle annab praktilise väärtuse selle raames koostatud täiendatud leidude käitlemise juhend „Leidude realiseerimine PPA-s“, mis annab leidudega tegelevatele ametnikele konkreetsed juhised leitud esemete käitlemisel.</p>	
Lisad (nt CD, DVD jms):	
Võtmesõnad: leiud, leidude realiseerimine, leidude käitlemine, vallasasi, leiutasu	
Võõrkeelsed võtmesõnad: findings, disposal of findings, handling of findings, movable, finder's fee	
Lõputöö seos riiklike arengukavade ja prioriteetidega Turvalisuspoliitika põhisuunad 2015	
Säilitamise koht: SKA raamatukogu	
Töö autor: Karin Meier Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste tööde autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri:	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Kaja Friedemann	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Kaasjuhendaja:	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor/ instituudi juhataja:	Allkiri:

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

PPA – Politsei- ja Piirivalveamet

AÕS – Asjaõigusseadus

VÕS – Võlaõigusseadus

TsÜS – Tsiviilseadustiku üldosa seadus

KarS foorum – Karistusseadustiku foorum

MIS – Menetluse infosüsteem

Jj – ja järgmised

SISUKORD

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU	3
SISUKORD.....	4
SISSEJUHATUS	6
1. LEIDUDEGA SEOTUD ÕIGUSLIK REGULATSIOON	8
1.1. Asjaõigusseadus	8
1.2. Tsiviilseadustiku üldosa seadus.....	13
1.3. Politsei andmekogu pidamise põhimäärus	14
1.4. Isikuandmete kaitse seadus	16
1.5. Isikut tõendavate dokumentide seadus ja KarS foorum	17
1.6. Asitõendite, teiste äravõetud esemete, konfiskeeritud vara, arestitud vara ning leidude käitlemise kord	18
2. LEIDUDE REALISEERIMINE KESKLINNA POLITSEIJAOSKONNAS.....	26
2.1. Infosüsteemi kandmine.....	26
2.2. Leiu omaniku otsimine ja leidude hoiustamine.....	27
3 KÜSITLUS	29
3.1 Uuringu läbiviimise meetodika ja valim	29
3.2 Tulemused	30
3.3 Leidude realiseerimine Soome politseis.....	33
KOKKUVÕTE.....	34
SUMMARY	36
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	37
LISA 1. ANKEETKÜSITLUS PÕHJA PREFEKTUURI LEIDUDEGA TEGELEVATELE AMETNIKELE	38
LISA 2. ANKEETKÜSITLUS SOOME POLITSEILE	39
LISA 3. LEIDUDE VASTUVÕTMINE JA HOIUSTAMINE	40
LISA 4. LEITUD ESEMETE KESKLATTU EDASTAMISE SAATEKIRJA NÄIDIS....	45

LISA 5. VÄLISMAALASTE EDEMETE JA DOKUMENTIDE SUURSAATKONDA EDASTAMISE NÄIDIS.....	46
LISA 6. LEITUD PANGAKAARTIDE KREDIIDIASUTUSELE EDASTAMISE SAATEKIRJA NÄIDIS.....	47
LISA 7. LEITUD SULARAHHA FINANTSBÜROOLE EDASTAMISE SAATEKIRJA NÄIDIS.....	48

SISSEJUHATUS

Töö leidudega on politsei üks mahukamatest ülesannetest, mis on pälvinud vähest tähelepanu ja sealjuures ka üsna halvasti õigusaktidega reguleeritud. Leidudega tegelev politseiametnik puutub täna kokku kõige erinevamate politseile üle antud leitud esemetega (toiduainetest väärisesemeteni välja), milliste käitlemine on tõstatanud rea probleeme nii nende hoidmisel, tagastamisel kui hävitamisel..

Lõputöö teema on aktuaalne kuna nii isikud kui ka meedia tunnevad jätkuvalt suurt huvi selle vastu, kuidas peaks toimima leitud esemega, kuidas politsei otsib omanikke ning, mis saab edasi leitud esemetest.

Kuna lõputöö autor on ise aastaid tegelenud konkreetselt leidudega seonduva politseitööga, siis oskab ta välja tuua vastuolusid praeguses käitlemiskorras, kus puuduvad või on puudulikult reguleeritud tegevused mingi toimingu tegemiseks.

Lõputöö teema uudsus seisneb selles, et varasemalt ei ole keegi põhjalikumalt uurinud leidudega seonduvat politseitööd ega teinud ettepanekuid leidude realiseerimise korra täiendamiseks/laiendamiseks.

Põhja prefektuuri leitud esemete eest vastutajana 26.11.2015 teenistuslikku järelvalvet teostades, jaoskondade ja Lennujaama leidude alast tegevust kontrollides selgus, et osades jaoskondades ei järgita käitlemise korda ning koguni ei teata, mida teatud leitud asjadega üldse teha. Töö raames uuritakse erinevaid leitud esemete gruppe, nende realiseerimise võimalusi, seadusandlust ja politsei õigusakte. Töö tulemusel valmib täiendatud leidude käitlemise juhend, milline toetab leidudealast tööd politseis, annab selged juhised erinevate leidude käitlemiseks, annab ametnikule juriidilise kindlustunde ja ühtlustab seeläbi leidudega seonduvat tööd Politsei-ja Piirivalveametis.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada probleemid ja kitsaskohad leidude käitlemisel Põhja prefektuuris ning teha ettepanekud praeguse leidude käitlemise juhendi täiendamiseks.

Uurimisülesanneteks on: koguda ja koondada erinevatest õigusaktidest leide puudutav regulatsioon. Leida kitsaskohad tänases Politsei-ja Piirivalveameti poolt kehtestatud Leidude käitlemise juhendis. Uurida erinevaid leiugruppe: toiduained, dokumendid, muud esemed; leitud esemete dokumenteerimist ja registreerimist, leiu hindamist, omanike

kindlakstegemist. Töös kasutatavateks uurimismeetoditeks on dokumentide ja tekstide kogumine ja analüüs, võrdlev-analüütiline, erinevad tõlgendusmeetodid, sarnasuste/erinevuste analüüs. Uurida kehtivat seadusandlust, erinevaid leitud esemete gruppe, teha ettepanekuid muudatuste tegemiseks senises leidude käitlemise korras ja/või töötada välja otseselt leidudele suunatud käitlemise kord, mis sisaldaks konkreetseid juhiseid erinevate leitud esemetega toimimiseks. Viia läbi küsitlus Põhja prefektuuri leidudega tegelevate ametnikega saamaks ülevaate töö kitsaskohtadest ning tõusetunud probleemküsimustest leidude käitlemisel. Põhja prefektuuris on igas territoriaalses jaoskonnas määratud leidudega tegelema konkreetne ametnik. Küsitluse tulemusel saadud vastuste põhjal saab autor ülevaate probleemidest juhendis ja reaalsete tööülesannete täitmisel seonduvatest küsimustest ning teha ettepanekuid töö sujuvamaks muutmiseks. Leida vastuseid leidudega seonduvatele küsimustele, millistele siiani pole olnud ühtset seisukohta või lahendust. Töö autor seab eesmärgiks tutvuda ja kajastada oma lõputöös ka leidude käitlemist Soomes ning tuua välja parimad praktilised lahendused, milliseid võiks ka Eesti Politsei kasutusse võtta.

Lõputöös kasutatakse kvalitatiivset uurimismeetodit, kuna selle tulem annab kõige konkreetsema ülevaate, milline on leidude käitlemise praegune olukord. Küsitluse tulemuste analüüsile tuginedes saab teha järeldusi ning ettepanekuid praeguse juhendi muutmiseks ja täiendamiseks. Küsitluse eesmärgiks on selgitada välja, milline on praegune olukord leidude realiseerimisel Põhja prefektuuris, millised on takistused ja kitsaskohad.

Lõputöö koosneb neljast peatükist. Esimene peatükk on teoreetiline, kus tuuakse välja õiguslik regulatsioon ja kõik seadused ja õigusaktid, mis reguleerivad leitud esemete realiseerimist ning millised võimalused politseil selleks on. Teises peatükis kirjeldatakse, kuidas käideldakse leitud esemeid Kesklinna politseijaoskonnas ning autor lisab omapoolsed ettepanekud, kuidas ühtlustada leidude realiseerimist. Kolmas peatükk koosneb läbiviidud küsitlusest. Neljandas peatükis on kirjeldatud Soome politsei leidudealast tööd. Lõputöö juurde on lisatud küsitlus ning töö tulemusel koostatud uus leidude käitlemise juhend leidudega tegelevatele ametnikele.

Lõputöö autor tänab kõiki, kes töö valmimisele kaasa aitasid, uuringus osalejaid, Soome politseid ja juhendaja Kaja Friedemanni.

1. LEIDUDEGA SEOTUD ÕIGUSLIK REGULATSIOON

1.1. Asjaõigusseadus

Leidudega seonduvat reguleerib põhiliselt just Asjaõigusseadus, mis toob välja põhilised õigused ja kohustused nii leidjale kui omanikule ning määrab leiu mõiste ning aluse, mida leiuks lugeda, mida mitte.

Leiu regulatsioon laieneb vallasasjadele, mis ei ole ühegi isiku valduses, kuid mis seejuures ei ole ilma omanikuta. Kaotatud asjadele on seega iseloomulik, et asjal on õiguslikult olemas omanik, kelle omand ei ole mis tahes alusel lõppenud. (Varul, et al., 2014, lk 454)

Leidusid reguleerivad mitmed normid, nagu näiteks teatamiskohustus, leiu hoidmine ja müümine, leiu omandamine, leiutasu ja kulutuste hüvitamine, leidja vastutus. Asjaõigusseaduse § 98 sätestab teatamiskohustuse. *Isik (Asjaõigusseadus, 1993), kes on kaotatud asja leidnud ja võtab selle oma valdusse, peab sellest viivitamata teatama kaotajale või omanikule. Kui isik, kes on asja omanik on leidjale teadmata, on leidja kohustatud teatama leiust politseile, kui asja väärtus ületab 50 eurot. Asja leidmisel elamus, avalikus asutuses või transpordivahendis on asja leidnud isik kohustatud asja üle andma majaomanikule, üürnikule, vastava asutuse teenistujale, transpordivahendi juhile või politseile. Majaomanik, üürnik, asutus, transpordiorganisatsioon või politsei, kellele leitud asi üle anti, loetakse leidjaks.*

Teisele isikule kuuluva vallasasja leidmisega ja selle oma valdusse võtmisega tekib seadusjärgne võlasuhe, mille peamisteks eesmärkideks on selgitada mõistliku aja jooksul ja mõistlike pingutuste abil välja asja omanik, säilitada omaniku selgumiseni asi või seda asendav rahasumma ning omaniku selgumisel taastada õigusjärgne olukord, andes asja või vähemalt selle rahalise väärtuseomanikule välja. Neid eesmärke silmas pidades asetatakse leidjale mitmeid kohustusi. Teisalt reguleeritakse ka leidja õigusi seoses, sealhulgas eeskätt õigus asja hoidmiseks tehtud vajalikke kulutuste hüvitamisele ning leiutasule. Nende normide eesmärk on motiveerida võõra asja leidjat üldse tegema pingutusi võõra isiku omandi kaitsmisel. Kolmas oluline eesmärk on asjaõigussuhetes selguse tagamine eelkõige selle kaudu, et üksnes piiratud aja vältel võimaldatakse kesta ebamäärasel olukorral, kus asja omanik ei ole teada. Kui asja omanik seaduses sätestatud aja jooksul ei selgu, muutub

leiu tulemusena asja kuuluvus, see on oma seaduses ettenähtud kohustused täitnud leidja saab asja omanikuks ja senise omaniku õigused lõpevad. (Varul, et al., 2014, lk. 453)

Leiust teatamise kohustuse ja asja üleandmise kohustuse eesmärgid: Asjaõigusseaduse paragrahv 98 sätestab võõra asja leidnud isiku esmased kohustused ning sellest on ühtlasi tuletatav leidja mõiste (staatus). Paragrahv 98 lõikes 1 nähakse ette leiust teatamise kohustus, mis on otseses vastavuses leiu omandamise regulatsiooni tervikeesmärgiga teha eeskätt kindlaks asja omanik (asja kaotanud isik) ja tagastata asi talle. Paragrahvi 98 lg 2 eesmärk on eelkõige suurendada väljavaateid, et asi õnnestub tagastada selle omanikule. Kui asi on kaotatud mingil üheselt piiritletud ja kindla isiku kontrollitaval territooriumil, üldistatuna suletud ruumides, siis lg 2 kohaselt tuleb asi ka sinna jätta. On pigem tõenäoline, et omanik oskab asja otsima tulla ruumidesse, kus ta on viibinud kui omanik õnnestuks välja selgitada juhul, kui võõras isik on asja endaga kaasa võtnud. (Varul, et al., 2014, lk 454)

Kaotatud asja mõiste: asja suhtes valduse puudumine tähendab, et asi ei ole ühtegi isiku tegeliku võimu all § 32 jj tähenduses. Esmalt eeldab see, et omaniku valdus asjale on lõppenud § 39 mõttes. Seejuures ei ole tähtsust, missugusel viisil valdus lõppes. Määrav ei ole muu hulgas, kas valdus on lõppenud omaniku tahte vastaselt. Lõppenud võib olla nii omaniku otsene valdus (näiteks kukub tänaval omanikule märkamatuult tema rahakott taskust välja) kui ka kaudne valdus (näiteks omanik on andnud oma raamatu teisele isikule lugeda, kuid viimane viskab selle minema) Teisalt ei või asi olla ka ühegi teise isiku valduses. Näiteks muutub varastatud asi leitavaks § 98 jj mõttes ales seejärel, kui varas on asja valdusest loobunud või selle muul viisil kaotanud. Tähtsust ei oma see, kui kaua on asi olnud väljaspool ühegi isiku valdust (asi tuleb lugeda kaotatuks niipea, kui see ei ole enam ühegi isiku valduses). Piiritlemisraskusi võib tekkida hindamisel, kas tegemist on üksnes mööduva katkestuse või takistusega valduse teostamisel või on valdus tõepoolest lõppenud. Lähtuda tuleb sellest, et valdus ei ole lõppenud, kui asja asukoht on omanikule teada ning asja kättesaamine on võimalik ilma suuemate pingutusteta. Valdus ei lõpe ja asja ei loeta § 98 lg 1 mõttes kadunuks juhul, kui omanik ei suuda asja leida ehkki see paikneb endiselt tema kontrolli all olevates ruumides, näiteks kodus. (Varul, et al., 2014, lk 454)

Kes on leidja? Asjaõigusseaduse paragrahvi 98 lg 1 kohaselt loetakse leidjaks isikut, kes on kaotatud asja leidnud ja ka selle oma valdusesse võtnud. Määravaks ei tule pidada asja esmast märkamist või meeltega tajumist, vaid otsustav on ainuüksi asja oma valdusse

võtmise fakt. Seega on leidja isik, kes võtab oma valdusse eseme, millele tema tähelepanu juhtis mõni teine isik. Seega ei ole leidjaks isik, kes asja lühidaks vaatluseks enda kätte võtab, kuid seejärel jälle endisesse kohta tagasi asetab. (Varul, et al., 2014, lk 455)

Asja leidmisel on ka õiguslikud tagajärjed. Leitud eseme oma valdusse võtmisel leidja poolt tekib seadusjärgne võlasuhe leidja ja asja omaniku või kaotaja vahel. Tegemist on sisult käsundita asjaajamisele (VÕS § 1018 jj) lähedase võlasuhtega. Leidjal on kohustus õigustatud isikule leiust viivitamatult teatada. Teatamine on õigusliku tähendusega toiming. See on nõutav sõltumata asja väärtusest. Kui õigustatud isik ei ole leidjale teada ja asja väärtus ületab 50 eurot, tuleb leiust teatada politseile. Seaduse kohaselt ei ole nõutav, et leidja teeks õigustatud isiku (omaniku või kaotaja) isiku väljaselgitamiseks päringuid või püüaks muul viisil omanikku välja selgitada. Ka leidjal on täiendavad kohustused (kohustus asja hoida selle säilimist tagaval viisil). Leidja kohustuste (eelkõige teatamiskohustuse) rikkumise tagajärjeks on leiutasu õiguse kaotamine (§ 101 lg 1 1), samuti asja omandamise võimaluse kaotus (§ 100 lg 4). Sellele lisaks võib omanikul tekkida tema vastu nõue hüvitada õigusvastaselt tekitatud kahju. (Varul, et al., 2014, lk 455)

Praktikas asja leidnud isikud ei tea neid Asjaõigusseaduse nõudeid ja reeglina annavad politseile üle ka väga vheväärtuslikke asju nagu näiteks müts või sall. Parem oleks kui isikud selliseid asju politseisse ei tooks, sest selliseid asju käiakse politseist otsimas ühiharva ja nende hoiustamine suurtes kogustes on mõtetu. Just selliste väheväärtuslike esemete üleandmine politseile, tekitabki kesklaost nii nimetatud prügimäe. Ning lõpuks pole ka kohalikul omavalitsusel selliste esemetega midagi peale hakata. See ei peaks olema kesklaos eesmärk. Eesmärk peaks olema hoiustada väärtuslikemaid esemeid, mida isikutel realselt vaja võib minna ja mida nad taga võivad otsida, nagu näiteks mobiiltelefon, sülearvuti või kott.

Juhul kui ese leitakse elamus, avalikus asutuses või transpordivahendis, ei ole leidjal endal asja enda valdusse jätmise õigust ega kohustust, vaid seaduse kohaselt tuleb asi üle anda asjaomase ruumi eest üldises mõttes vastutavale isikule, see on kas majaomanikule, üürnikule, asutuse teenistujale, transpordivahendi juhile või politseile. Leidja õiguslik seisund läheb sellisel juhul üle vastavale isikule, s.o leidjaks loetakse majaomanik, üürnik, asutus, transpordiorganisatsioon või politsei, kellele leitud asi üle anti. Kui tegemist on isiku erasfääriga nagu kellegi eluruum või tööruumid (töökabinet), ei tule seal paiknevate

esemete käsitlemine kaotatuna ja sellega kaasnevalt leiu „menetluse“ käivitamine kõne alla. (Varul, et al., 2014, lk 457)

See asjaolu toetab leidude alast tööd, kuna praktikas on esinenud juhtumeid, kui isik, kes on korteri üürile võtnud leiab sealt eelmise üürniku esemed ja soovib neist vabaneda, toob need politseisse ja soovib leiuna üle anda. Jäeldusena on politseil õigus keelduda nende esemete vastu võtmisest ja käitlemisest leiuna.

Kui asi on üle antud majaomanikule, üürnikule, asutuse teenistujale, transpordivahendi juhile või politseile, loetakse leidjaks vastav isik või asutus (organisatsioon). Sellega vabaneb asja esialgselt leidnud ja oma valdusse võtnud isik leidja kohustustest, samas aga kaotab ka leidja õigused, sh võimaluse saada leiutasu või omandada leitus asi. (Varul, et al., 2014, lk 457)

Seega kui transpordivahendi juht annab asja üle politseile, vabaneb ta leidja kohustustest ning need samad kohustused lähevad üle politseile.

AÕS § 99 sätestab leiu hoidmist ja müümist. *Leidja (Asjaõigusseadus, 1993) on kohustatud leitud asja hoidma selle säilimist tagaval viisil. Leidjal on õigus pärast avalikku teatamist müüa asi avalikul enampakkumisel, kui asja hoidmine on ülemääraselt kulukas või kui asi on kiiresti riknev või kui avalik asutus või politsei on asja hoidnud kuus kuud. Enampakkumisel saadud raha, millest on maha arvestatud hoiu- ja müügikulud, asendab asja.*

Selle normi eesmärk on kaitsta oma asja kaotanud isiku omandit, tehes mõistlikult võimalikuks selle, et asi säiliks ja omanikul oleks võimalik asuda uuesti omandit teostama. Selleks sätestatakse leidja peamised kohustused eesmärgiga tagada asja säilimine. (Varul, et al., 2014, lk 457)

Sageli isikud, kes leiavad eseme ja annavad selle üle politseile, eeldavad, et aasta möödudes võivad nad nimetatud eseme omandada. AÕS § 100 sätestab leiu omandamine tingimused. *Kui leidja (Asjaõigusseadus, 1993) on oma kohustused täitnud ja omanik ei ole selgunud ühe aasta jooksul, arvates leiust teatamisest, omandab leidja asja või seda asendava raha. Kui asja väärtus ei ületa 50 eurot, algab käesoleva paragrahvi 1, lõikes sätestatud tähtaja kulgemine leiupäevast. Leiukoha kohalik omavalitsus omandab asja või seda asendava raha, kui politsei on leidu hoidnud ühe aasta jooksul, arvates asja valdusse võtmisest. Leidja*

ei omanda asja, kui ta rikub teatamiskohustust või varjab leidu. Leiu omandamisega lõpevad asja koormanud kolmanda isiku õigused.

Selle normi eesmärk on eelkõige õiguselguse loomine asjaõigussuhetes: kui vallasasja senine omanik ei ole teatava aja jooksul selgunud, omistatakse vallasasi uuele omanikule. Järgitakse põhimõtet, mille kohaselt kõik inimelu sfääri kuuluvad vallasasjad peavad olema seostatavad kindla isiku või omanikuga. Leiutähtaja lõppemise tagajärg: kui leiutähtaja vältel oli leidjal kohustus asja selle omaniku huvides säilitada ka juhul, kui leidja ise asja omandamisest huvitatud ei olnud, siis leidjal omandi tekkimisel tekib tal ühtlasi õigus asjaga oma äranägemise kohaselt käituda, sh müüa asi sõltumata § 99 lg 2 eelduste esinemisest või ka asi ära visata või hävitada, ilma et varasemal omanikul oleks hiljem alust esitada kahju hüvitamise või muid sellesarnaseid nõudeid. (Varul, et al., 2014, lk 459-460)

Kui asi anti üle politseile, ei omanda asja leiutähtaja möödudes § 100 lg 3 kohaselt mitte politsei (s.o Eesti Vabariik), vaid leiukoha kohalik omavalitsus. (Varul, et al., 2014, lk 461)

Leidjatel on tihti suur huvi leiutasu vastu ning nad arvavad, et neil on õigus saada leiutasu. AÕS § 101-s on tingimused, millisel juhul ja kuidas on leiutasu saamine võimalik. Kui leidja (Asjaõigusseadus, 1993) ei ole asja veel omandanud, saab omanik asja või seda asendava raha tagasi, kui ta hüvitab vajalikud kulutused ja maksab leidjale leiutasu. Leiutasu määratakse leidja ja omaniku kokkuleppel. Vaidluse korral määrab leiutasu kohus, kuid mitte suuremas kui ühe kolmandiku ulatuses leiu väärtusest, millest on maha arvatud leidja poolt leiuga seoses tehtud vajalikud kulutused. Leiutasu ei saa nõuda, kui leidja rikub teatamiskohustust või kui ta leidu varjab. Käesoleva paragrahvi 1. lõikes nimetatud vajalikud kulutused on kulutused, mida leidja teeb leitud asja säilitamiseks, õigustatud isiku otsimiseks ja leitud asja müümiseks. Paragrahvi 98 2. lõikes nimetatud isikud leiutasu ei saa.

See paragrahv sätestab õiguslikud tagajärjed juhuks, kui asja omanik selgub enne leiutähtaja möödumist, s.o vastavalt kas ühe aasta jooksul leiust teatamisest või leiupäevast või leitud eseme politseile üleandmisest. (Varul, et al., 2014, lk 461)

Asja tagastamisel omanikule on samuti tähtsad nüansid. Omaniku õigus saada asi leidjalt taas oma otsesse valdusse on AÕS § 101 lõikes 1 sätestatud tingimuslikuna: omanik saab asja või seda asendava raha tagasi eeldusel, et ta hüvitab leidjale vajalikud kulutused ja maksab ka mõistliku leiutasu. Tegemist on seadusest tuleneva õigusega keelduda oma

kohutuse täitmisest seni, kuni võlasuhte teine pool on teostanud omapoolse soorituse. (Varul, et al., 2014, lk 462)

Leiutasu suurus määratakse leidja ja omaniku kokkuleppel. Vaidluse korral tuleb leiutasu suurus määrata kohtul. Arvestada tuleks seejuures lisaks asja väärtusele ka leidja hoolikust ja pingutuse ulatust asja säilimisel. Suurema väärtusega esemete puhul tuleks leiutasu arvestada degressiivselt (s.o väheneva suhtarvuna võrreldes asja väärtusega). Üksnes mõistliku kaalutluse alusel on leiutasu suurust võimalik määratleda esemete puhul, millel on väärtus üksnes omaniku jaoks (mälestusesemed, fotod) või kui asja tavapärase väärtus ei vasta asja tegelikule tähendusele omaniku jaoks (dokumendid, võtmed). Tuleb arvestada, et leiu üleandmise kohutus tagab üldjuhul kaotajale paremad väljavaated kaotatud asja tagasisaamiseks, mistõttu leidja kohustusse asi üle anda ei tohi suhtuda kergekäeliselt. (Varul, et al., 2014, lk 462-463)

AÕS § 101¹ sätestab leidja vastutuse. Leidja vastutab oma kohustuste rikkumise eest üksnes tahtluse või raske hooletuse korral. (Asjaõigusseadus, 1993) Selle normi eesmärk on tasakaalustada leiu puhul tekkivas seadusjärgses võlasuhtes poolte huve, leevendades (täpsustades) leidja vastutuse ulatust. (Varul, et al., 2014, lk 463)

1.2. Tsiviilseadustiku üldosa seadus

Tsiviilseadustiku üldosa seadus § 48-s määratletakse esemetena asju, õiguseid ja muid hüvesid, mis võivad olla õiguse objektiks. (Tsiviilseadustiku üldosa seadus, 2002) Normi eesmärk on määrata, mis saab olla õiguse objektiks. Esemele on tsiviilõiguses antud objekti tähendus. Esemena võib käsitleda hüve, mis võib alluda õiguslikule valitsemisele isiku poolt. Esemeks on kõik see, mida subjektid saavad omada ja omandada, st kõik see, mis saab olla käibe objektiks, st mida saab käsutada. Õiguse esemeks ei ole inimene (elava inimese keha), sest inimese üle ei saa eksisteerida käsutusõigust. (Varul, et al., 2010, lk 190)

§ 49 sätestab asja mõiste. Asjana käsitletakse kehalist eset. Asja tunnustena eristatakse kolme kriteeriumi: meeltega tajutavus, ruumiline piiritletus ning võimalus teostada faktilist võimu, s.o vallata. Asjana käsitletakse käibearusaamade järgi iseseisvaid ja eraldi võetavaid ja hinnatavaid kehalisi esemeid. Asjad peavad olema üksteisest eristatavad. Asi võib koosneda ühest või mitmest osast. (Varul, et al., 2010, lk 191)

Teatud asjad, nagu raha, väärtpaberid, dokumendid, on allutatud erilisele õiguslikule režiimile. Näiteks raha, mis on kas paberrahana või müntidena (mitte kontol olev raha) ja mida kasutatakse seadusliku siseriikliku maksevahendina. Samuti paberil olevad väärtpaberid, millest tulenevate õiguste teostamine sõltub paberi esitamisest, aga ka dokumendid. Selliseid pabereid käsitletakse vallasasjadena, kuid nende käive on eriseadusega piiratud. (Varul, et al., 2010, lk 192)

§ 50 kirjeldab vallasasja mõistet. *Vallasasjaks loetakse kõiki muid kehalisi esemeid, mis ei ole kinnisasjad ja mis ei ole kinnisasja osad. (Varul, et al., 2010, lk 195)*

§ 51 kohaselt on asendav asi vallasasi, mida käibes määratakse arvu, mõõdu või kaalu järgi, ning millel puuduvad seda teistest sama liiki asjadest eristavad tunnused. *Poolte tahtel võib asendatavale asjale anda poolte suhtes asendamatu asja omaduse, samuti vastupidi. Rahatähed on ka põhimõtteliselt asendatavad asjad, sest rahatähel olev seerianumbril ei ole käibes tähendust. Raha puhul ei ole siiski reeglina oluline, et saadakse konkreetset liiki rahatähti, sest reeglina on oluline, mingis kindlas väärtuses sularaha üleandmine. (Varul, et al., 2010, lk 195)*

Juhul kui näiteks rahakoti omanik ilmub poole aasta pärast välja ja kesklattu hoiule saadetud rahakotis oli 300 rubla (raha kanti riigi tuludesse), siis vastavalt Eestis kehtivale euro kursile saab raha omanik raha tagasi sama väärtusega summa eurodes, mitte enam rublades.

1.3. Politsei andmekogu pidamise põhimäärus

Politsei kohustub politseile üle antud esemete üle arvestust pidama ning sisestama need politsei infosüsteemi. Politsei andmekogu pidamise määrus reguleerib leidudega seonduvat infosüsteemi sisestama numbrilised esemed ja dokumendid, mille kaotamise või leidmise korral on igal ametnikul võimalik kontrollida selle leidmist/kaotamist. Informatsiooni ja andmeid sisestades tuleb olla väga tähelepanelik, kuna kogu infot, mis sinna sisestatakse, kasutavad töös ka teised ametnikud. Lihtsam näide on see, kui isik on kirjutanud avalduse mobiiltelefoni varguse või kadumise kohta ja ametnik ei sisesta eraldi esemena juhtumi info juurde mobiiltelefoni IMEI koodi. Kui nimetatud mobiiltelefon leitakse ja toimetatakse politseisse, siis leidudega tegelev ametnik kontrollib infosüsteemi abil IMEI koodi. Kui seda eelnevalt sisestatud ei ole, ei saagi ametnik kaotatud/varastatud ja leitud mobiiltelefoni

omavahel seostada ning avaldaja ei pruugi oma telefoni tagasi saada. Sama asi käib kõigi muude esemete kohta, millel on oma seerianumber, mille järgi seda identifitseerida. Väga oluline on ka isikuandmete õige sisestamine ja juhtumine sidumine isikutega. Põhiline probleem tekib siis kui jäetakse leitud eseme info puhul juhtumi juurde isik sidumata. Kui isik pöördub politseisse probleemiga, et ta kaotas näiteks rahakoti ja tahab teada, kas see on leitud ning leiu omaniku andmed on jäetud sisestamata, siis ametnik ei leiagi vastavat informatsiooni ja tekib infosulg avaldaja ja politsei vahel.

Infosüsteemi pidamise eesmärgiks on politseiliste ülesannetega seotud toimingute ja menetlustega seotud andmete kogumine ühtsesse andmekogusse politseiliste ülesannete efektiivseks ja kiireks täitmiseks ning tõhusa järelevalve teostamiseks. *Politseilised ülesanded käesoleva määruse tähenduses on sisejulgeoleku ja elanikkonna turvalisuse tagamiseks riigiasutusele pandud ülesanded. Infosüsteemi andmeid kasutatakse politseitegevusega seonduvate tegevuste ja sündmuste analüüsimisel ja statistilistel eesmärkidel koos politsei sisemise töökorralduse vajadusteks peetavate andmekogudega. Infosüsteem on piiratud juurdepääsuga ja infosüsteemi andmed on ainult ametialaseks kasutamiseks. Infosüsteemi vastutav töötleja on Politsei- ja Piirivalveamet. Andmeandja vastutab tema poolt infosüsteemi kantud andmete õigsuse eest andmete infosüsteemi kandmise ajal.* (Politsei andmekogu pidamise põhimäärus. Kinnitatud siseministri 22.12.2009 määrusega nr 92, 2009)

Leitud esemete juhtumite puhul on põhilisteks sisestamise objektideks: *Andmed isiku kohta: eesnimi, perekonnanimi, isanimi, isikukood, foto, sünniaeg, sugu, kodakondsus, haridus, perekonnaseis, surma aeg, hüüdnimi, täiendav teave; aadressi kohta – aadress-süsteemi kood, haldusüksuse (EHAK) kood, tänava või maantee kood, maja nr/krunt, korter/talu nimi, koordinaadid, sihtnumber, seos konstaablipiirkonnaga, täiendav teave; sõiduki kohta – liik, mark, mudel, väljalaske aasta, kere tüüp, värv, registreerimise number, VIN-kood, registreerimise riik, täiendav teave; sidevahendi kohta – liik, number või e-posti aadress, täiendav teave; eseme kohta – liik, nimi, firma, mark, mudel, eseme number, aasta, hind, kogus, ühik, täiendav teave; dokumendi kohta – liik, seeria, number, juhiloa kategooria, väljastamise aeg, väljaandja, kehtivuse lõpu aeg, täiendav teave; relva kohta – liik, mark, mudel, relvanumber, kaliiber, väljastamise aasta, täiendav teave. Informatsioon leitud objekti kohta – sõiduki, eseme või dokumendi andmed vastavalt § 8 punktidele 4, 6 või 7, leidmise aeg, leidmise koht, foto (olemasolul), leidja kontaktandmed, leiu hoiukoht, täiendav teave. Rassilist kuuluvust, poliitilisi vaateid või usulisi või muid veendumusi kirjeldavaid*

isikuandmeid ning andmeid isikute tervisliku seisundi ja seksuaalelu kohta ei ole lubatud infosüsteemi kanda, välja arvatud kuriteo ennetamiseks, tõkestamiseks, avastamiseks või tagaotsitava tabamiseks. (Politsei andmekogu pidamise põhimäärus. Kinnitatud siseministri 22.12.2009 määrusega nr 92, 2009)

1.4. Isikuandmete kaitse seadus

Leidudega tegelev ametnik peab oma tööd tehes kinni pidama Isikuandmete kaitse seaduse põhimõtetest. Üks nendest on seaduslikkuse põhimõte. See tähendab, et isikuandmeid võib koguda vaid ausal ja seaduslikul teel. *Eesmärgikohasuse põhimõte (Isikuandmete kaitse seadus, 2007) – isikuandmeid võib koguda üksnes määratletud ja õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ning neid ei või töödelda viisil, mis ei ole andmetöötamise eesmärkidega kooskõlas. Minimaalsuse põhimõte – isikuandmeid võib koguda vaid ulatuses, mis on vajalik määratletud eesmärkide saavutamiseks. Kasutuse piiramise põhimõte – isikuandmeid võib muudel eesmärkidel kasutada üksnes andmesubjekti nõusolekul või selleks pädeva organi loal. Andmete kvaliteedi põhimõte – isikuandmed peavad olema ajakohased, täielikud ning vajalikud seatud andmetöötamise eesmärgi saavutamiseks. Turvalisuse põhimõte – isikuandmete kaitseks tuleb rakendada turvameetmeid, et kaitsta neid tahtmatu või volitamata töötlemise, avalikuks tuleku või hävimise eest. Individuaalse osaluse põhimõte – andmesubjekti tuleb teavitada tema kohta kogutavatest andmetest, talle tuleb võimaldada juurdepääs tema kohta käivatele andmetele ja tal on õigus nõuda ebatäpsete või eksitavate andmete parandamist. Lisaks peab järgima ka isikuandmete töötlemise nõudeid, milleks on: (Isikuandmete kaitse seadus, 2007) eesmärkide saavutamiseks mittevajalikud isikuandmed viivitamata kustutama või sulgema, kui seadus ei näe ette teisiti; tagama, et isikuandmed on õiged ja, kui see on eesmärkide saavutamiseks vajalik, viimases seisus; mittetäielikud ja ebaõiged isikuandmed sulgema ning nende täiendamiseks ja parandamiseks võtma viivitamata kasutusele vajalikud abinõud; ebaõiged andmed säilitama märkusega nende kasutamise aja kohta koos õigete andmetega; isikuandmed, mille õigsus on vaidlustatud, sulgema kuni andmete õigsuse kindlakstegemiseni või õigete andmete väljaselgitamiseni; isikuandmete parandamise korral viivitamata teavitama sellest kolmandaid isikuid, kellelt isikuandmed saadi või kellele isikuandmeid edastati, kui see on tehniliselt võimalik ega too kaasa ebaproportsionaalselt suuri kulutusi.*

1.5. Isikut tõendavate dokumentide seadus ja KarS foorum

Suure osa leitud esemetest moodustavad dokumendid. Leitakse nii PPA, Maanteeameti, pensioniameti, koolide ja muude asutuste poolt väljastatud dokumente. Isikut tõendava dokumendi seadus kirjeldab, mida loetakse dokumendiks. *Isikut tõendav dokument* (Isikut tõendavate dokumentide seadus, 1999)(edaspidi *dokument*) on riigiasutuse poolt väljaantud dokument, kuhu on kantud kasutaja nimi ja sünniaeg või isikukood ning foto või näokujutis ja allkiri või allkirjakujutis, kui seadus või selle alusel kehtestatud õigusakt ei sätesta teisiti. Käesoleva seaduse alusel väljaantavad dokumendid on: isikutunnistus; digitaalne isikutunnistus; elamisloakaart; Eesti kodaniku pass; diplomaatiline pass; meremehe teenistusraamat; välismaalase pass; ajutine reisidokument; pagulase reisidokument; meresõidutunnistus; tagasipöördumistunnistus; tagasipöördumise luba. Kui leitud eseme omanik tuleb oma asjadele järgi ja tal pole esitada ühtegi nendest dokumentidest, on olemas ka alternatiiv. *Eesti kodanik või välismaalane* (Isikut tõendavate dokumentide seadus, 1999) võib oma isikut tõendada ka käesolevas seaduses sätestamata kehtiva dokumendiga, kui dokumenti on kantud kasutaja nimi, foto või näokujutis, allkiri või allkirjakujutis ja sünniaeg või isikukood. Alla nelja-aastase Eesti kodaniku ja välismaalase dokumenti ei pea olema kantud fotot või näokujutist. Alla 15-aastase Eesti kodaniku ja välismaalase dokumenti ei pea olema kantud allkirja või allkirjakujutist.

PPA leidude käitlemise kord ütleb, et kui leitakse PPA poolt väljastatud dokument, tuleb see muuta kehtetuks. Isikut tõendavate dokumentide seaduses § 13 p 6 aga ütleb, et dokumendi võib kehtetuks tunnistada kaotsimineku või hävimise korral. Seega on need kaks õigusakti omavahel vastuolus. See tähendab seda, et kui isik on oma dokumendi kaotanud ja ei tea selle edasist asukohta, on õigus dokument kehtetuks tunnistada. Kui aga dokument on leitud ja andmed sellel on loetavad, ei ole Politsei- ja Piirivalveametil tunnistada dokumenti kehtetuks. 2011 aastal Kesklinna politseijaoskonda tööle asunud lõputöö autor Karin Meier pöördus selle küsimuse lahendamiseks tolleaegse Politseiameti juristi Siiri Parsi poole, kes vastas KarSi foorumis nimetatud probleemile. Töö autor esitas Karin Meier esitas KarSi foorumis järgmised küsimused: Mida teha leitud dokumentidega? 2 juunil 2011 välja tulnud käskkirjast saan aru nii, et PPA poolt väljastatud dokumente ei või tagastada ID-kaart pass), aga juhuluba? Mina tegelen leidudega päevast päeva ja inimesed on ärritunud selle peale, et nad peavad uue passi või ID-kaardi tegema vaatamata sellele, et nad ei ole kirjutanud selle kohta avaldust, ega sulgenud neid. Kas juhuluba võib tagastada. Praegusel juhul on küsimus

selles, et juhiluba saadeti läbi Välisministeeriumi siia ja kaaskirjas seisab, et dokument on ära võetud teise isiku valdusest. Mis sellisel juhul teha? Kas tagastada dokument inimesele või saata see tagasi Maanteeametile? Samas räägib midagi ka Isikut tõendavate dokumentide seadus. Sealt võib välja lugeda, et kui dokument on kadunud või hävinud siis on alus see kehtetuks tunnistada. Kuid minu käes olev ID-kaart või pass on ju olemas. Kuidas sellele küsimusele lahendus leida? Siiri Pars vastas oli kokkuvõtlikult see, et võimalusel siiski tagastada dokument omanikule, et mitte koormata isikut uue dokumendi taotlemisega kaasnevate riigilõivudega. Samuti selgus, et Maanteeamet tagastab leitud juhiloa omanikule, kui isik ei ole veel uut taotlenud või juhiluba sulgenud. Oluline on fikseerida dokumendi kaotsimineku aeg ehk millal ei olnud dokument seaduspärase valduses. Kuigi dokumendi kaotamise korral on isik rikkunud hoolekohustust, peaks olema võimalus selle leidmisel tagastamine omanikule, koormamata teda riigilõivuga ja ooteajaga uue dokumendi saamiseks. (PPA, 2011)

Isikut tõendava dokumendi seaduse oluliseks punktiks on ka § 14, mis ütleb, et dokumendi kasutamiskõlbmatuks muutumisest, kaotsimineku või hävimisest on dokumendi kasutaja kohustatud teatama dokumendi väljaandnud valitsusasutusele kolme tööpäeva jooksul dokumendi kasutamiskõlbmatuks muutumise, kaotsimineku või hävimise või sellest teada saamise päevast arvates. Ehk siis, et isik, kes kaotab oma dokumendi peab sellest viivitamatult teavitama politseiasutust. (Isikut tõendavate dokumentide seadus, 1999)

Hilisemaid probleeme võibki tekitada see fakt, millal teavitas isik politseiasutust dokumendi kaotusest. Vastavalt kehtivale korrale võib järeldada, et politsei ei või leitud PPA poolt väljastatud dokumenti selle kasutajae tagastada, kuid hea halduse põhimõtte kohaselt oleks see võimalik ja inimlik, kuna politsei üks põhiväärtustest on inimlikkus.

1.6. Asitõendite, teiste äravõetud esemete, konfiskeeritud vara, arestitud vara ning leidude käitlemise kord

Leidude alast tööd PPA-s reguleerib leidude käitlemise kord. Kuid vaatamata juhendile, tekib ametnikel palju küsimusi ja sageli ei teatagi, kuidas konkreetse leitud esemega toimida. Autor teostab seoses tööülesannetega järelevalvet leidudega tegelevate ametnike suhtes ning selle käigus on tekkinud ametnikel küsimusi, mida teha näiteks leitud toidukotiga, liiklusmärkidega, väärtusetumate esemetega, välismaalaste dokumentidega, valuutaga, mida

valuutapunktid ei vaheta, jne. Käesolevas alapeatükis toob auto välja selle õigusakti punktid, mis puudutavad leitud esemeid ning püüab kirjeldada, millised on nende punktide vastuolud reaalses igapäevatoos.

Leide on kohustatud vastu võtma kõik politseiasutused. Leiu vastuvõtmisel vormistab leiu vastu võttev ametnik (edaspidi vastuvõtja) leiu vastuvõtmise akti (vorm lisa 8) kahes eksemplaris, millest üks eksemplar antakse üleandjale, teine eksemplar säilitatakse leiu juures. Vastuvõtja sisestab võimalusel andmed leiu kohta MIS-i. Kuni vastava tehnilise lahenduse rakendumiseni või MIS-le ligipääsu puudumisel või selle rikke korral, täidetakse akti vorm käsitsi. (Asitõendite, teiste äravõetud esemete, konfiskeeritud vara, arestitud vara ning leidude käitlemise kord. Kinnitatud PPA peadirektori 02.06.2011 käskkirjaga nr 225, 2011) (edaspidi Asitõendite käitlemise kord) MIS-is on võimalik luua haldusmenetluse toiminguga haldusakt ehk leiu vastuvõtmise akt. Praktika aga näitab seda, et selle täitmine on ebakompaktne ning sinna sisestatud andmeid ei ole hiljem võimalik otsinguväljade kaudu leida. Lisaks on see andmete dubleerimine, kuna nn haldusmenetluse juhtumi juurde on juba seotud nii leidja kui leiu omaniku andmed. Praktiliselt ei anna haldusmenetlustoiminguna nõutav akt otsinguväljadele sisestatava info otsimisel ühtegi vastet. MIS annab otsides vaste vaid juhtumi enda juurde sisestatud isikute ja esemete kohta. Mis puudutab leiu vastuvõtmise akte, siis on tänapäeval juba kasutusel kopeeruvad leiu aktid, mida on eriti mugav kasutada välitööd tegevatel ametnikel, kes iga päev ja mitu korda päevas peavad leidusid vastu võtma. Leiu vastuvõtmise akt koostatakse kahes eksemplaris, millest üks eksemplar antakse leidjale ning võetakse allkiri selle kohta, et ta on leiu politseile üle andnud ja akti koopia kätte saanud. (Asitõendite käitlemise kord)

Kui leidu ei anta üle politseile, siis tagab leiu kohta laekunud teate vastuvõtja sellekohase info sisestamise MIS-i ning korraldab leidudega tegeleva ametniku teavitamise. Leiu omaniku tuvastamine toimub vastavalt leidude korrale. Praktiline töö näitab seda, et kuna Põhja prefektuuri piirkonnas on leidude arv suurim terves Eestis, siis ei jõua juhtumiskeskuse korrapidajad edastada kõiki teateid leitud esemetest leidudega tegelevatele ametnikele. Pigem inimesed ei teavita politseid hädaabi või infotelefoni kaudu leitud esemest. Seega on registreerimine nende kanalite kaudu olematu, kuid võiks siiski suurem olla. Sellest järeldub, et pigem eelistatakse leitud asi politseile pigem füüsiliselt üle anda kui teavitada. (Asitõendite käitlemise kord).

Vähemalt töö autor pole 3,5 aasta jooksul sellel ametikohal töötades ühtegi sellist teadet saanud. Samas ei annaks sellest teavitamine leidudega tegelevale ametnikule otseselt midagi, kuna ametnik ei suudaks meeles pidada või ka kirjalikku arvestust pidada ka nende leidude kohta, mida politseile üle ei anta. Olukorra puuduseks on asjaolu, et teavitamise korral ei jõua teave leitud esemest ametnikuni, mis raskendab tegeliku ülevaate omamist leitud esemetest ja ühe tähtsama tegevuse – asja omaniku leidmine on seetõttu raskendatud. Ametnik ei tea, et asi on leitud ja seega ei saa asuda ka omanikku teavitama. Mis puudutab leiu omaniku otsimist, siis käesoleva õigusakt jääb selles osas väga napolisõnaliseks. See võiks sisaldada rohkem nõuandeid, kuidas omanikku otsida, kuna ainult politsei andmebaasidest jääb pea pooltel juhtudel väheks. Näiteks leitud mobiiltelefoni omaniku puhul. Andmebaasides võib olla selle kohta vaid üks info ja seda vaid sel juhul, kui isik on kirjutanud avalduse, selle kadumise või varguse kohta. Teine variant on kui on võimalik teada saada, mis numbriga sim-kaart on telefonis, et seejärel numbri järgi kontrollida, kes on numbri omanik. Teises peatükis ja uues väljatöötatud leidude käitlemise juhendis kirjeldab autor täpsemalt, mismoodi võiks leitud asjade omanikke otsida.

Asja vastuvõtmisel märgitakse akti asja nimetus, kirjeldus, seisund. Väärtpaberi vastuvõtmisel märgitakse akti selle nimetus, nominaalväärtus, seeria ja number. Dokumendi vastuvõtmisel märgitakse akti dokumendi nimetus, number, väljaandmise aeg, koht ja muud tuvastusandmed. Sularaha vastuvõtmisel märgitakse akti iga rahatähe valuuta, nimiväärtus, seerianumber, väljalaskeaasta ning raha kogusumma. Sularaha käitlemisel lähtutakse peadirektori käskkirjaga kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti raamatupidamise siseeeskirjast. (Asitõendite käitlemise kord) Praktikaks on tekkinud probleeme leitud välisvaluuta üleandmisega logistikabüroo majandustalitusele. Probleem seisneb selles, analüütik peab valuutapunktis vahetama välisvaluuta eurodeks, et kanda need riigi tuludesse, kuid valuutapunktid ei ole nõus vahetama Aserbaidžaaani, Ukraina, Valgevene, Läti, Leedu ja muude riikide valuutat. Mis nendega siis teha? Täna sel päeval ei olegi küsimusel vastust. Kas saata siis raha, mida ei vahetada, hävitamise? Uurides PPA raamatupidamise siseeeskirja, ei ole nimetatud aktis selle kohta midagi öeldud. Tegemist on probleemküsimusega, mis vajab konkreetset regulatsiooni ja lahendust. Väärismetalli, vääriskivi ja juveelitoodeid kirjeldatakse üksikhaaval, vajadusel talletatakse andmed tehnikavõtetega (fotografeerimine jt salvestusmoodused). (Asitõendite käitlemise kord)

Leitud esemete hoidlasse ei anta isikut tõendavat dokumenti (politseiasutuse väljastatud dokument edastatakse prefektuuri kodakondsus- ja migratsioonibüroole, muud dokument

tagastatakse selle omanikule või dokumendi väljastajale; salajast teavet sisaldavat dokumenti (dokumendist teavitatakse viivitamatult prefekti või teda asendavat ametnikku, kes korraldab edasise tegevuse); varalist õigust andvat dokumenti (dokument antakse üle selle väljastanud krediidasutusele või äriühingule, milles informeeritakse isikut, kellele dokument oli väljastatud; võltsimistunnustega väärtpaberit, raha ja dokumenti (üleandmisel otsustatakse süüteo menetluse alustamine ja nende hoidmise küsimus lahendatakse süüteo menetluses); lõhkekeha, lõhkeainet, radioaktiivset ainet (see antakse üle päästeasutusele); kiiresti riknevat toiduainet (aine hinnatakse, võõrandatakse või hävitatakse Vabariigi Valitsuse 30.juuli 2004 määrusega nr 263 „Konfiskeeritud vara võõrandamise, üleandmise ja hävitamise, vara võõrandamisest saadud raha eelarvest seaduslikule valdajale tagastamise, asitõendite arvelevõtmise ja hävitamise, arestitud vara hoidmise, hindamise ja võõrandamise ning kiiresti riknevate asitõendite hindamise, võõrandamise ja hävitamise kord“ sätestatud korras). Kogu teave selle kohta, mis leitud esemest või dokumendist sai, tuleb sisestada MIS-i. (Asitõendite, teiste äravõetud esemete, konfiskeeritud vara, arestitud vara ning leidude käitlemise kord. Kinnitatud PPA peadirektori 02.06.2011 käskkirjaga nr 225, 2011) Hoidlase mitte antavate esemetega seoses on samuti tekkinud suur hulk küsimusi. Näiteks, mis puudutab leitud toidukotti. Seal sees on kiiresti riknevad toiduained – piim, munad, või, jogurt jne. Autor uuris probleemi lahenduse käigus Vabariigi Valitsuse 30.juuli 2004 määrusega nr 263 „Konfiskeeritud vara võõrandamise, üleandmise ja hävitamise, vara võõrandamisest saadud raha eelarvest seaduslikule valdajale tagastamise, asitõendite arvelevõtmise ja hävitamise, arestitud vara hoidmise, hindamise ja võõrandamise ning kiiresti riknevate asitõendite hindamise, võõrandamise ja hävitamise korda“, kuid seal pole ühtegi sõna selle kohta, kuidas toimida kirjeldatud olukorras. Seega on leidude korras märgitud viide vale ja ametnik ei tea ikkagi, mida teha. Siinkohal võiks olla juhendis konkreetne õigus hävitada ühe ööpäeva jooksul kiiresti riknevad toiduained jäätmekäitluse nõudeid silmas pidades. Sama probleem on kirjeldatud ka Siseministeriumi väljatöötamiskavatuses asitõendite leidude ja konfiskeeritud varade arvestuse ja käitlemise regulatsiooni korrastamiseks (Väljatöötamiskavatus, 2014).

Täna kehtiv juhend ei kajasta tegevusi leitud välismaalaste dokumentide osas. Praktika on siinkohal kujundanud lahendused ning nii annab politsei leitud välismaalase dokumendi üle vastava riigi saatkonnale. Juhendis on otstarbekas aga selline käsitus kajastada. Ehk siis peab olema selline punkt, kus on kirjas, et leitud välismaalaste dokumendid ja esemed tuleb

edastada vastava riigi suursaatkonda ning lisada saatekirja näidis ning info selle kohta, et kui saatkond või esindus asub väljaspool Eestit, tuleb koostada inglise keelne saatekiri ning lisada ka selle näidis. Lisaks peab olema juhendis ka punkt selle kohta, et kui politseisse antakse üle välismaalase dokument või esemed, teavitada sellest vastava riigi suursaatkonda. See on vajalik selleks, et kui välisriigi kodanik on kaotanud oma dokumendid või asjad, pöördub ta harilikult abi saamiseks saatkonda, sel juhul on saatkonnal juba vastav info olemas ja on võimalik isikut aidata. Esemete saatkonda edastamise saatekirja näidis on lisas nr 5.

Leitud relva või laskemoona vastuvõtmisel täidetakse relva ja laskemoona üleandmise-vastuvõtmise akt siseministri 14.detsembri 2009 määrusega nr 63 „Relvaseadusest“ tulenevate lubade ja akti vormide kehtestamine“ sätestatud vormis ning leid antakse üle politseiametnikule, kes prefektuuris vastutab leitud, äravõetud või äraantud relvade ja laskemoona eest. Leitud relvade või laskemoona käitlemisel lähtutakse peadirektori kinnitatud politsei poolt hoiule võetud relvade ja laskemoona käitlemise korrast. Leitud narkootilise või psühhotropse aine või nende lähteaine üleandmisel ja säilitamisel lähtutakse siseministri 7. märtsi 2008 määrusega nr 23 „Narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete üleandmise vormistamise ja säilitamise kord“ kehtestatud korrast. (Asitõendite käitlemise kord) Siinkohal võiks juhendis kohe välja tuua, et leitud narkootilise ainega sarnanev aine tuleb saata EKEI-sse uuringule ning sealt tulevast vastusest sõltuvalt kui aine osutub narkootiliseks või psühhotropseks aineks, tuleb pakend hävitada ja aine anda õppeotstarbel kasutusse või hävitada, kuna tagastada seda isikule nagunii ei tohi. Negatiivse leiu korral tagastada omanikule.

Leid antakse leidudega tegelevale ametnikule üle esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui esimesel tööpäeval pärast leiu vastuvõtmist. Kuni leiu üleandmiseni tuleb leide hoida tingimustes, mis tagavad leidude säilimise ja puutumatus. Leiu üleandmine fikseeritakse vastavasisulise kirjaga esmasel üleandmise-vastuvõtmise aktil (üleandja ja vastuvõtja nimi ning allkiri, üleandmise aeg). Leidudega tegelev ametnik kontrollib, kas andmeid leiu kohta on sisestatud MIS-i, samuti täidab vajadusel MIS-is otsimise andmestiku (Asitõendite käitlemise kord; (Politsei andmekogu pidamise põhimäärus. Kinnitatud siseministri 22.12.2009 määrusega nr 92, 2009)

Leidudega tegelev ametnik kontrollib politsei kasutuses olevate andmebaaside kaudu, kas leiu või selle omaniku kohta on andmeid ning informeerib esimesel võimalusel leiu

asukohast selle omanikku. (Asitõendite käitlemise kord) Selles punktis vajavad laiendamist nõuanded, kuidas omanikku otsida ja millised võimalused selleks on. Omapoolsed otsimismeetodid ja nõuanded toob autor välja lisas ehk uues leidude käitlemise juhendis.

Kui leiu omanikku pole võimalik tuvastada, tagab leidudega tegelev ametnik leiust teatamise politsei kodulehel (lisades leiu foto) nelja tööpäeva jooksul, arvates leiu üleandmise päevale järgnevast päevast. Vajadusel avaldab leidudega tegelev ametnik info leiu asukoha kohta meedias. (Asitõendite käitlemise kord) Siinkohal võiks tuua välja täpsemad nüansid, mis on olulised infoteate sisestamisel välisveebi, milliseid andmeid seal avalikustada ja milliseid mitte.

Leidudega tegelev ametnik annab leiu üle hoidjale hiljemalt kümnendal tööpäeval pärast leiu vastuvõtmist leidudega tegeleva ametniku poolt. Leiu üleandmine fikseeritakse vastavasisulise kirjega esmasel üleandmise-vastuvõtmise aktil (üleandja ja vastuvõtja nimi ning allkiri, üleandmise aeg). (Asitõendite käitlemise kord) Selle punkti juurde on vajalik lisada näidis saatekirjast ning selle informatsioonist, mida vastuvõtja (hoidja) soovib näha üleandmise aktil. Samuti juhised kuidas ja kelle kaudu tellida transport leidude jaoks toimetamiseks kesklattu. Lisaks on mõistlikum leidude üleandmise aeg kesklattu hiljemalt kahekümnendal tööpäeval, kuna osades jaoskondades ei kogunegi selle ajaga nii palju leitud asju, mille omanikke ei tuvastata, pealegi on majanduslikus mõttes kulukas nii tihti asju kesklattu anda, seda just transpordi osas. Lisaks on vaja juhendis selgelt määratleda, kaua peab leidudega tegelev ametnik ootama leiu omanikku leiule järgi (alates asja omaniku teavitamise hetkest).

Hoidja võtab leidudega tegelevalt ametnikult vastu leidude korra kohaselt vastu võetud ja vormistatud leiud, kontrollides nende vastavust aktile. Hoidja registreerib temale üle antud leiu hoidla arvestusraamatus (paberkandjal või digitaalselt), kus näitab ära leiu üleandmise-vastuvõtmise akti numbri, leiu nimetuse või lühikirjelduse, üleandnud isiku andmed ja üleandmise aja. Kui arvestusraamatut peetakse digitaalsena, siis sellest tehakse üks kord nädalas varukoopia, mida säilitatakse kahjustumise eest kaitstult tingimustes, mis tagab teabekandja säilimise ja puutumatus. Leide tuleb hoida tingimustes, mis tagavad leidude säilimise ja puutumatus. Leitud väärismetalli, vääriskivi, juveelitoode, numismaatilist haruldust jms tuleb hoida hoidlas lukustatud metallkapis või seifis, nende puudumisel finantsbüroo spetsiaalses hoiuruumis või panga hoiulaekas. (Asitõendite käitlemise kord)

Leidude väljastamine kesklaost toimub vastavalt korrale. Hoidja väljastab leiu omanikule kirjaliku avalduse alusel leidudega tegeleva ametniku või teda asendava ametniku kirjalikul nõusolekul. Avaldus peab sisaldama kaotatud eseme kirjeldust ja teisi andmeid sel määral, et on võimalik tuvastada kaotatud eseme ja leiu samasus ning avaldaja omandiõigus leiule. Leidudega tegelev ametnik registreerib avalduse dokumendihaldussüsteemis. Leiu väljastamine fikseeritakse vastavasisulise kirjega esmasele leiu üleandmise-vastuvõtmise aktile, kuhu märgitakse lisaks kättesaaja ees- ja perekonnanimi ning isikukood ning tema isikut tõendava dokumendi andmed. Aktile isikut tõendava dokumendi koopia lisamisel ei ole dokumendi andmete märkimine vajalik. (Asitõendite käitlemise kord) Töökogemust ja praktikat arvestades arvab autor, et leiu väljastamine laost peaks käima vaid hoidja kaudu ning leiu üle andnud leidudega tegelev ametnik ei peaks oma töökohustusi veel koormama selliste toimingutega, millel pole hilisemas tähenduses mingit mõtet. Kui hoidja väljastab allkirja vastu isikule tema eseme, kinnitab leiu omanik sellega kõikide andmete õigsust ja omandiõigust konkreetsele esemele. Avaldusel on vaid siis vajalik, kui isik tuleb tagasi küsima mingit eset, millel pole seerianumbrit või muud eritunnust, mille järgi võiks kindlalt väita, et see kuulub talle.

Juhul kui politseil tekib põhjendatud kahtlus, kas leid kuulub isikule, kes selle kättesaamist taotleb, või kui üht ja sama leidu taotleb mitu isikut, siis leidu ei väljastata ning võimalusel kogutakse täiendavat teavet, tuvastamaks leiu tegelik omanik. Kui omanikku tuvastada ei ole võimalik, vormistatakse vastavalt haldusmenetluse seaduse § 56 lõikele 1 põhjendatud kirjalik keeldumine, milles selgitatakse leiu tagasinõudjale tema õigust pöörduda kohtusse. (Asitõendite käitlemise kord)

Leide, mille omanik on tuvastamata, hoitakse üks aasta arvates leiust teatamisest. Kui leiu hoidmine on ülemääraselt kulukas või leid on hoiul olnud juba kuus kuud, on politseil õigus pärast avalikku teatamist müüa leid avalikul enampakkumisel. Vastava kirjaliku ettepaneku teeb prefektile hoidja, kooskõlastades selle eelnevalt leidudega tegeleva ametnikuga ning logistikabüroo juhatajaga. Leiu hoiu- ja müügikulud tasub leiu omanik või arvestatakse need maja leiu avalikul enampakkumisel saadud tuludest. Kui leiu omanikku ühe aasta jooksul ei tuvastata või ta ei ole pöördunud politseisse leiu tagasisaamise nõudega, omandab leiu või selle realiseerimise eest saadud raha leiukoha järgne kohalik omavalitsus (edaspidi KOV). Politsei annab leiu KOV-le üle tasuta. Leidude üleandmine KOV-le toimub vähemalt üks kord aastas. KOV-le üleandmine fikseeritakse üleandmise-vastuvõtmise aktiga, kuhu märgitakse leiu nimetus, võimalusel mark, mudel, seerianumber või eritunnused,

kogus, üleandja ja vastuvõtja nimi ning allkiri, üleandmise aeg. Pärast leiu väljastamist või realiseerimist leiu kohta vormistatud dokumentide (aktid, avaldused) säilitamise lähtutakse peadirektori poolt kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti dokumendihalduskorrast. Hoidja teavitab kirjalikult leiu väljastamisest leidudega tegelevat ametnikku, kes sisestab andmed leiu väljastamise või realiseerimise kohta MIS-i ja kustutab leiu andmed politsei kodulehelt. Üks kord aastas tuleb hoidlates ja relvahoidlates läbi viia leidude korriline inventuur. Inventuuri viib läbi peadirektori või prefekti poolt moodustatud inventuurikomisjon. Inventuurikomisjon peab olema vähemalt kolmeliikmeline, selle koosseisu kuuluvad logistikabüroo ja korrakaitsebüroo ametnikud. Inventuurikomisjoni moodustamisel tuleb järgida põhimõtet, et inventuurikomisjoni liikmeks ei tohi määrata leidude hoidmise eest vastutava ametnikku. Inventuurikomisjoni juht esitab inventuuri tulemuste kokkuvõtte prefektile, korrakaitsebüroo juhile ja logistikabüroo juhile. (Asitõendite käitlemise kord)

Leidude realiseerimist kontrollib vastav järelevalve komisjon. Peadirektor ja prefekt moodustavad kontrollimiskomisjonid, kes vähemalt kord aastas kontrollib asitõendite korra ja leidude korra täitmist ning rakendab tulenevalt komisjoni ettepanekutest vajalikke meetmeid avastatud puuduste kiireks kõrvaldamiseks. Ülevaate kontrolli tulemuste kohta esitab kontrollikomisjoni juht prefektuuri puhul prefektile, peadirektori asetäitjale kriminaalpolitsei alal, peadirektori asetäitjale korrakaitsepolitsei alal ja logistikabüroo juhatajale ning keskkriminaalpolitsei puhul peadirektorile, peadirektori asetäitjale kriminaalpolitsei alal ning logistikabüroo juhatajale. Kontrolli teostamisel tuleb muuhulgas pöörata tähelepanu asitõendite ja leidude hoidmise ajale vältimaks nende põhjendamatu hoidmist ning tagamaks nende käitlemise õigusaktidega ettenähtud korras. Prefektuuride kriminaalbüroode ja korrakaitsebüroode juhid ning varahaldustalituse juhataja kontrollivad asitõendite korras ja leidude korras sätestatud asitõendite ja leidudega seonduvat tööd vähemalt üks kord poole aasta jooksul. (Asitõendite käitlemise kord) Just seda nimetatud kontrolli teostab lõputöö autor Karin Meier, ning lähtuvalt sellest omab põhjalikku ülevaadet leidudega seonduvate probleemide osas.

2. LEIDUDE REALISEERIMINE KESKLINNA POLITSEIJAOSKONNAS

Käesolevas peatükis kirjeldab autor, kuidas käideldakse leitud esemeid Kesklinna politseijaoskonnas. Annab ülevaate andmete infosüsteemi kandmisest, kirjeldab omaniku otsimine protsessi ning leidude hoiustamist Kesklinna politseijaoskonnas.

2.1. Infosüsteemi kandmine

Üheks kõige olulisemaks tegevuseks leidude realiseerimisel on leitud esemega seotud informatsiooni infosüsteemi kandmine ehk andmete sisestamine MIS-i. On mitmeid põhjuseid, miks tuleb seda teha väga täpselt ja kanda kõik võimalikud andmed võimalikult kiiresti MIS-i. Kuigi Politsei andmekogu pidamise määrus ütleb, et infoteated tuleb sisestada 5 tööpäeva jooksul, on tegelikult oluline, et see info jõuaks sinna viivitamatult. Kuna isikud, olles midagi ära kaotanud, helistavad esimese asjana politseisse ja küsivad, kas tema rahakotti ja dokumente pole leitud. Praktikas on mitmeid juhtumeid olnud, kui ese on tegelikult leitud ja asub politseijaoskonnas, kuid kuna info ei ole MIS-i sisestatud, siis ei saa politseiametnik seda ka näha ja kodanikku teavitada. Kahjuks ei suuda isikukoosseisu vähesuse tõttu Põhja prefektuuri jaoskonnad tagada leitud esemete ööpäevaringset sisestamist.

Info kandmisel MIS-i märgitakse leidmise aeg ja koht. Juhtumi kirjeldusse märgitakse leiu kirjeldus ja võimalikult palju infot leiu kohta ning kellele see kuulub. Juhtumi tüübiks tuleb valida „info“. Juhtumi liigiks valitakse rippmenüüst „leitud ese“. Samuti lisatakse juhtumi lahendaja nimi. Lahenduse lahtrisse tuleb märkida, mis kuupäeval ja mis kellaajal on leiu omanikku teavitatud ja millisel viisil. Leiu tagastamisel tuleb sinna kindlasti kirjutada leiu tagastamise kuupäev ja kellaaeg ning kellele täpselt leid tagastati. Seotud isikute alla tuleb märkida võimalusel leiust teataja, leiu omanik ning kui on tegu näiteks rahakotiga, kus on mitme isiku pangakaardid, siis samuti siduda juhtumi juurde kõik need nimed, sest igasugune info on oluline. Seotud esemete ja dokumentide alla tuleb sisestada kindlasti ID-kaardi, passi, elamisloa, välismaalase passi, meremehe teenistusraamatu, digitaalse isikutunnistuse, juhiloa ja muud dokumendid numbritega. Esemete sisestamine on väga

oluline, kuna see suurendab võimalusi, et leitud ese viiakse kokku kaotatud või varastatud esemega ja isikul on võimalus see tagasi saada. Näiteks mobiiltelefoni IMEI koodi, arvuti seerianumber, erinevate tööriistade seerianumbrid jne. Kuna kriminaalpolitsei kasutab samamoodi „eseme“ otsingut, siis on oluline, et leidudega tegelev ametnik sisestab vajaliku info MIS-i. See võib viia kuritegude avastamiseni.

Lisaks on oluline ka infosüsteemi andmete täiendamine ja parandamine, kaasajastades isikute kontaktandmeid. Kontakttelefoni, e-posti aadressi ja elukoha aadressi lisamine/parandamine. Tähtis on nii leidja kui omaniku andmete kandmine MIS-i, kuna kõik politseiametnikud kasutavad oma töös andmebaase ja igasugune info ja isikute kontaktid on väga olulised. Kui leiu andmeid kontrollides selgub, et tegu on kriminaal- või väärteoasja asitõendiga, tuleb sisestada sellekohane info MIS-i, ühendust võtta uurija või väärteomenetlejaga ja informeerida teda leitud esemest ning anda leid üle vastavale ametnikule asitõendiks.

2.2. Leiu omaniku otsimine ja leidude hoiustamine

Leitud eseme omaniku otsimine pole seaduse või aktidega reguleeritud. Kehtiv kord ütleb vaid seda, et leidudega tegelev ametnik kontrollib andmebaaside kaudu, kas on leiu kohta infot. Ülejäänud on aga iga ametniku enda otsustada, kuidas ta seda teeb. 3,5 aastat leitud esemetega tegelev lõputöö autor on avastanud erinevaid ja põnevaid meetmeid, kuidas tõhusamalt otsida leitud eseme omanikke. Ta on leitud mobiiltelefoni omaniku otsimiseks isegi jaoskonnast välja läinud ja kaubanduskeskuses mobiiltelefonide operaatorite juures käinud abi küsimas. Tulemus oli positiivne, operaator võttis omanikuga ühendust. Kui tegemist on leitud rahakotiga, milles on dokumendid, on situatsioon lihtsam. Isikute põhilisemad isikuandmed on üldiselt andmebaasides olemas ja on võimalik teda teavitada. Juhul kui ei ole, tuleks omaniku kontakte otsida mujalt. Võimalik on läbi MIS minna rahvasikuregistri ankeedile, kus võivad olla kõige värskemad kontaktandmed, kuna seal on andmed, mis isik on dokumenti taotledes migratsioonibüroole esitanud. Veel on variant kasutada võimalusel sotsiaalmeedia võrgustikku Facebooki. Seda muidugi juhul kui isikul on seal konto. Autoril on õnnestunud peaaegu poolte isikutega selle kaudu ühendust saada. Kui ametnik ei taha oma konto alt kirjutada kodanikule, on võimalus pöörduda veebikonstaablite poole, et nemad kirjutaksid. Võimalus isikuga ühenduse saamiseks on ka

läbi tööandja. Loomulikult peaks üritama isikuga ühendust saada läbi perekonna liikmete, vajadusel ka sõprade kaudu. Võimalusel jätta leiu omanikule teade. Võimalusi on muidugi mitmeid, kuid kõik oleneb, mis liiki ese on leitud.

Politsei välisveebi laetakse üles selliste leitud esemete pildid, mille omanikku pole võimalik tuvastada. Näiteks jalgratas, tühi rahakott, ehted, riideesemed, võtmed, mobiiltelefon jne. Sisestatud foto juurde lisatavasse infoteatesse tuleks sisestada võimalikult täpne leidmise aeg, kuid leidmise koha osas soovitab autor täpset aadressi mitte lisada, see annab võimaluse hiljem täpsustada eseme kaotamise asjaolusid. Samuti on oluline esemete pildistamisel jälgida, et poleks näha eseme identifitseerimisnumbrit (IMEI koodi, raami numbrit, seerianumbrit), muidu võib hiljem tekkida komplikatsioone leiu omaniku tuvastamisel.

Juhend ütleb, et leitud eset tuleb hoida viisil, mis tagab tema säilimise ja puutumatus. Autor peab siinkohal silmas leidude hoiustamist enne kesklattu saatmist. Harilikult on jaoskondades selleks olemas spetsiaalne kohaldatud ruum, kuhu on ligipääs vaid leidudega tegeleval ametnikul. Kesklinna politseijaoskonnas on samuti selleks olemas ladu ning nõuetele vastavad hoiutingimused.

Kui tegu on olnud näiteks leitud kotiga või kohvriga, kus on sees toiduained, on toiduained seniks külmutuskappi paigutatud, kuni omanik oma asjadele järgi tuleb. Kõige mõistlikum on leitud ese ja leiu vastuvõtmise akt paigutada ühte suuremasse ümbrikusse. See väldib segaduse tekkimist. Suuremate summadega rahakotte on soovituslik hoida seifis. Jalgrataste ja muude suuremate esemete puhul peab samuti olema leiu akt või selle koopia eseme külge kinnitatud.

3 KÜSITLUS

3.1 Uuringu läbiviimise metoodika ja valim

Empiirilise uuringu eesmärgiks oli välja selgitada peamised probleemid, mis on ametnikel tekkinud leidude käitlemisel. Autor teostas küsitluse, kus esitas valimile „Põhja prefektuuri leidudega tegelevad ametnikud“ konkreetsed, kuid avatud küsimused, saamaks teada, kuidas on leidudega tegelevad ametnikud aru saanud praegu kehtiva leidude vastuvõtmise ja hoiustamise juhendist ning millised küsimused on neil tekkinud seoses juhendiga. Sellest lähtuvalt viidi empiirilise uuringu käigus läbi küsitlus leidudega tegelevate ametnikega, kes tegelevad igapäevaselt leitud esemetega. Küsitlus saadeti e-maili teel neljale ametnikule.

Küsimuste eesmärgiks oli välja selgitada, mida tehakse välismaalaste passidega. Autorile teadaolevalt on näiteks Soome kodanike passid seisnud pool aastat jaoskonnas, kuna ei teatud kuhu need edastada. Lisaks oli eesmärgiks teada saada, kui palju andmeid ametnikud üldse leidude kohta sisestavad. Kas nendel ametnikel on töös esinenud situatsioone leitud toiduainetega ja kuidas nad on olukorra lahendanud. Mida on parktikas tehtud rahaga, mida PPA rahandusbüroo vastu ei võta. Mida tehakse rahakoti vahelt leitud pulbriliste ainetega. Milliseid ideid või mõtteid kasutades on leitud eseme omanik. Kas leidude transportimiseks kesklattu kasutatakse prefektuuri transporti või muid vairante. Kuidas toimub leidude tagastamine kesklaost. Autori eesmärk oli välja selgitada, kuidas leitud esemete informatsioon infosüsteemi sisestatakse. Samuti oli eesmärgiks teada saada, millised küsimused on ametnikel tekkinud seoses kehtiva leidude käitlemise juhendiga. Oluline on selle küsitluse puhul asjaolu, et ametnikud vastasid küsimustele peale Karin Meieri teostatud teenistuslikku järelevalvet, kui oli juba selgitanud neile, mida nad puuduste kõrvaldamiseks tegema peavad. Sellest tulenevalt oskasid ametnikud esitatud küsimustele paremini vastata.

Küsitluse käigus esitati 11 küsimust, kuid enne küsimusi palus autor välja tuua, oma leidude tööalase staaž ja registreeritud leidude arv perioodil 01.01.2014-31.12.2014. Eesmärk oli välja selgitada, kuu keegi neist ametnikest on sellel alal töötanud, sellest võivad sõltuda ka nende vastused. Mida pikemat aega töötanud seda pädevam jne.

3.2 Tulemused

Küsitluse käigus on selgunud, et leidudega tegelevate ametnike arvates, ei ole praegu kehtiv leidude vastuvõtmise ja hoiustamise kord piisavalt hästi lahti seletatud, on viidatud vaid käskkirjadele ning osade juhtumite lahendamiseks ei olegi sealt võimalik vastust leida. Kõik neli küsitluses osalenud ametnikku tõdevad, et leidude käitlemise kord võiks olla täpsemalt sõnastatud ja sisaldada konkreetsemaid juhiseid, kuidas mingi asja puhul toimida. Juhendi muutmine või täiendamine võimaldaks kogu Politsei- ja Piirivalveameti leidudega tegelevatel ametnikel muuta arusaadavamaks oma igapäeva tööd leitud esemetega. Samuti annaks täiendatud või muudetud juhend leidudega tegelevale ametnikule juriidilise kindlustunde leidude käitlemisel, millist praegu ei ole. Olulisena tõid kõik küsitlusele vastajad välja asjaolud, et teatud leitud esemete puhul nad ei tea, mida nendega teha, samuti võiks nende arvates olla juhendis kirjas, kuidas käib leidude detailne MIS-i kandmine, millised andmed on olulised ja miks.

Segadus juhendist arusaamisel on põhjustatud sellest, et praegune leidude vastuvõtmise ja hoiustamise juhendist ei ole võimalik täpsemaid juhiseid välja lugeda. Uuringu tulemusena selgus, et üks töötaja on sellel alal töötanud 4 aastat, 2 ametnikku umbes 1 aasta ja üks vastaja 4 kuud. Kogemustest lähtuvalt kujunesid ka vastused. Ka leidude arvu välja toomine on vajalik, kuna leidude kogus võib jaoskonniti väga erinev olla ja sellega seonduvalt ka kogemus. Registreeritud leidude arvuks jaoskondades ajavahemikul 01.01.2014 – 31.12.2014 oli: 92, 955, 505, 886. Küsitluse ankeet on välja toodud lisas nr 1.

1. Mida teete leitud välisriigi kodanike passidega?

Kuna töö autor, tehes 26.11.2014, teostades teenistuslikku järelevalvet, selgitas välja, et ühes jaoskonnas hoiti välismaa kodanike passe kuskil laos määramata aega, kuna ei teatud, mida nendega teha. Sellele küsimusele vastasid kõik 4 ametnikku, et saadaksid passid vastavasse suursaatkonda.

2. Millised andmed leiu kohta kannate MIS-i? (Näiteks mobiiltelefoni/dokumendi puhul?)

Kõik ametnikud vastasid, et sisetavad mobiiltelefoni puhul IMEI koodi, dokumendi puhul dokumendi numbrit. Üks ametnik vastas, et lisaks eelnevale ka sisestab raha puhul kupüüri numbrit. Järelevalve teostamise käigus selgus tegelikult eelnevalt, et osad ametnikud ei

sisestanud mobiiltelefonide või arvutite puhul IMEI koode MIS-i. Nad hakkasid neid sisestama peale kontrolli.

3. Mida teete näiteks leitud käekotiga/kandekotiga, milles lisaks dokumentidele on ka piimapakid, jogurt, munad, kala?

Selle küsimuse puhul olid vastused erinevad. 3 ametnikku vastasid, et neil puuduvad sellise juhtumiga kogemused. Üks nendest tõi välja, et kui tuleks selline leid, siis ta ei oskaks sellega midagi teha, teine vastas, et püüaks toiduained paigutada külmikusse. Neljas ametnik vastas, et on olnud selline juhus ning kuna juhendis täpsustavaid juhiseid ei ole, on kiiresti riknev toiduaine ära visatud.

4. Mida teete leitud (näiteks läti sendid) rahaga, mida rahandusbüroo ei saa valuutapunktis vahetada?

Kõigil neljal vastanul puudub selline kogemus. Üks ametnik ütleb, et ei teaks mida teha. Teine vastab, et viiks raha kesklattu. Kolmas püüaks saata saatkonda.

5. Mida teete leitud rahakoti vahel oleva minigripp kotikesega, milles on pulbriline aine?

2 ametnikku saadaksid aine EKEI-sse hävitamisele. Ühel ametnikul puuduvad kogemused, kuid edasise juhise saamiseks pöörduks narkopolitsei kolleegide poole. Teine ametnik prooviks kiirestiga ainet testida, kas on üldse mõtet ekspertiisi saata ning seejärel fotografeeriks ja pakendaks aine.

6. Kui leiu omaniku kohta pole andmebaasides infot? Kuidas otsite omanikku edasi?

Kõik küsitletavad vastasid erinevalt. Üks ametnik otsiks isiku kohta infot põhiliselt internetist. Teine paneks pildi politsei koduleheküljele ja pöörduks vajadusel ka pressiesindaja poole. Kolmas ametnik püüaks mobiiltelefonide puhul pääseda nende sisse, et seal kontakte leida. Neljas ametnik teeks päringuid mobiilside operaatoritele, isikute otsimise puhul otsiks Facebook'ist ja Googlest.

7. Kuidas organiseerite leidude transpordi kesklattu?

Kaks ametnikku kasutavad selleks logistiku abi ja kaks ametnikku viivad ise leiud kesklattu.

8. Kui isik otsib leidu, kuid see on juba kesklattu toimetatud, kuidas korraldatakse tagastamine?

Kahel ametnikul veel kogemus puudub. Kolmas ametnik suunaks isiku kesklattu vastava ametniku juurde. Neljas ametnik teab, et vastavalt kehtivale korrale, peab isik esitama avalduse leiu tagasisaamiseks ja tagastama peab just tema isiklikult, kuid praegu tagastab reaalselt ikkagi keskladu.

9. Mida teete leitud, läbimädanenud rahakoti või käekotiga?

Ühel ametnikul puudub selline kogemus. Teine vastab, et enne pakendamist kuivataks rahakoti/käekoti ja saadaks kesklattu, kuid ei näe sellel mõtet, kuna pole teada isik, kellele see kuulub. Kolmas ametnik kuivataks samuti koti ja saadaks lattu. Neljas ametnik saadaks lattu, kuna ei ole leidnud kehtivast juhendust juhiseid, mida sellise asjadega teha.

10. Kas sisestate leitud eseme „haldustoiminguna“ MIS-i? Põhjendage?

Üks ametnikest ei ole haldustoimingust midagi kuulnud. Teine ametnik sisestab haldustoiminguna ja vastab, et leiu akti koostamine ise on haldustoiming. Kolmas ametnik vastab, et varem sisestas haldustoiminguna, kuid kuna see tundus talle sisestamise dubleerimisena, siis ta loobus, lisaks on ta kursis, et leiu akt tuleks täita võimalusel digitaalselt, ehk see, kes leiu vastu võtab, peaks selle arvutis (MIS-is haldustoiminguna) sisestama. Neljas ametnik vastab, et ta sisestab haldustoiminguna MIS-i, kuna nii peab, kuid leiab, et see on tarbetu andmete dubleerimine.

11. Milliseid probleeme ja küsimusi on Teil oma töös tekkinud, millele pole juhendist vastust leidnud?

Üks ametnik vastas, et tema ei ole juhendist leidnud punkti, mis kirjeldab leidude väljastamist kesklaost ning samuti ei leia juhiseid kuidas toimida kiiresti riknevate leidude puhul. Teine ametnik toob välja selle, et juhtimiskeskus võiks selgitada neile isikutele, kes politseisse helistavad prügikasti kõrvalt leitud lapsevankrite pärast, et patrulli kohale ei saadeta ja tegemist on prüügiga. Kolmandal ametnikul tekkisid küsimused seoses leitud sõidukite registreerimisnumbritega. Samuti küsimus, kes sisestab leitud relva kohta info MIS-i kas relvur või leidudega tegelev ametnik. Lisaks toob ta välja selle, et juhendis on vaid viide peadirektori järjekordsele käskkirjale, kuid lahti seletatud pole midagi. Neljas ametnik vastab, et enne Karin Meieri antud juhiseid, ei teadnud ta leitud mobiiltelefonide

IMEI koodide sisestamise vajadusest midagi. Lisaks ei leia ta raha küsimuste kohta juhendist vastuseid. Veel kirjeldab ta vastuses, et sooviks teada kas ja kui paljud inimesed üldse oskavad otsida politsei kodulehelt oma kaotatud asju.

3.3 Leidude realiseerimine Soome politseis

Lõputöö käigus esitas autor Eesti sideohvitseri Soomes Roman Vaheri vahendusel huvipakkuvad küsimused Soome politseis leitud asjadega tegelevale ametnikule e-posti teel. Küsimuste ankeet on lõputöö lisa nr 2. Vastustest selgus, et ka nemad saadavad välismaalaste dokumendid saatkondadesse. Kuid kadunud ja leitud esemete kohta on neil olemas eraldi register. Helsingi politseis on 3-4 ametnikku, kes tegelevad leitud esemetega. 2014 aastal oli leidude arv Helsingis 6716. Leitud dokumendid tagastatakse omanikele juhul kui dokument on veel kehtiv ja isik pole uut teinud. Sealne seadusandlus lubab hoida leitud esemeid 3 kuud, siis arvatakse need riigi varadesse. Samuti on lubatud alla 20€ väärtuse ese hävitada. Soomes, nagu ka Eestis on põhilisemaks leiuks dokumendid: juhiluba, ID-kaart, pass. Soome politseil on olemas määrused, mis reguleerivad leidude realiseerimist.

Ka Eesti politseil võiks olla õigus alla 20€ väärtusega ese hävitada umbes 3 nädala jooksul, eriti kui tegemist on ilmastikuoludest ja lagunemisprotsessist tingitud eseme kasutuskõlbmatuks muutumisega või muu esemega, mida pole selle algsel kujul enam võimalik kasutada. Samuti võiks ka kiirendada leidude realiseerimise protsessi, ehk nende üle andmist kohalikule omavalitsusele. Soomes tehakse seda 3 kuu möödudes, Eestis aga ühe aasta möödudes. Põhjendus, miks seda teha võiks oleks see, et lõputöö autori töökogemuse põhjal läheb oma eset kesklattu otsima vaid umbes 10% inimestest. Kui tegu on väärtusliku esemega, püüab selle kaotanud isik seda intensiivselt otsida pigem kahe nädala jooksul peale kaotamist. Kuna praegusel ajal avaldab politsei küllaldaselt infot leitud esemete kohta nii televisioonis kui ka internetis, oleks 3 kuud hoidmise aega mõistlik.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgipüstitusel seati sihiks uurida, millised probleemid on tekkinud leidudega tegelevatel ametnikel leidude käitlemisel. Uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et praegu kehtivas juhendis puuduvad konkreetsed juhised kuidas ühe või teise leitud esemega toimida ning käitlemise juhendit on vaja täiendada. Uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et kõigil Põhja prefektuuri leidudega tegelevatel ametnikel on tekkinud küsimusi ja probleeme leidude käitlemisel. Ametnikel tekkisid küsimused, kuhu saata leitud sõiduki registreerimisnumbrid, leitud raha, kiiresti riknevad toiduained jne. Lõputöö tegemisel püstitas autor uurimisülesanded ning täitis need. Uurimisülesanneteks oli koguda ja koondada erinevatest õigusaktidest leide puudutav regulatsioon. Teoreetilises osas toodi välja toodud koos kommentaaridega kõik võimalikud õigusaktid ja seadused, mis reguleerivad leidude käitlemist.

Leidudega tegeleval ametnikul on raske vastu võtta otsuseid eriliigiliste leidude käitlemisel, kuna nende käitlemine ei ole kehtivas juhendis kajastatud. Eriti just seetõttu, et kõik leidudega tegelevad ametnikud täidavad neid ülesandeid oma põhitöö kõrvalt ja ei pruugi olla kursis kehtiva korraga. Seega peaks olema ametnikul võimalus juhendist saada konkreetsed juhiseid, kuidas leitud esemega edasi toimida. Samuti pole kiiresti riknevate toiduainete puhul seadusest või õigusaktist tulenevat õigust seda lihtsalt ära visata nii nagu Soome politseil. Sellistel juhtudel oleks mõistlik kiiresti riknev toiduaine ära visata ja mitte jätta seda sooja ruumi isegi mitte kaheks päevaks. Tegevuste konkreetsus ja reguleeritus võimaldab tööprotsesse lihtsustada. Lähtuvalt eeltoodust teeb autor siinkohal ettepaneku „Asitõendite, teiste äravõetud esemete, konfiskeeritud vara, arestitud vara ning leidude käitlemise korra“ täiendamiseks selliselt, et leidudega tegeleval ametnikul oleks tulenevalt diskretsiooniõigusest õigus otsustada, kas leitud ese säilitada või hävitada.

Käesoleva lõputöö tulemusena on autor koostanud leidude käitlemise täiendatud juhendi, arvestades leidude käitlemisel tekkinud probleeme. Nimetatud täiendatud juhend on lõputöö Lisas nr 3.

Lisaks leidudega seotud seadustele ja õigusaktidele uuris autor ka Soome politsei praktikat leidude valdkonnas. Uuringust selgus, et leitud dokumentidega toimitakse samuti nagu Eestis. Suurimaks erinevuseks on leiu hoidmise aeg: Eestis 1 aasta, Soomes 3 kuud.

Seaduste ja õigusaktide uurimisel ei selgunud, kuidas hinnata leitud esemeid ja millistesse gruppidesse võiks neid jagada. Samuti ei õnnestunud leida ka õiguslikku alust, mis võimaldaks teatud esemed hävitada. Lõputöö empiirilise uuringu käigus õnnestus välja selgitada põhilised probleemid, mis on esinenud leidudega tegelevatel ametnikel ning sellest lähtuvalt teha ka ettepanekud praeguse leidude käitlemise juhendi täiendamiseks.

Lõputööle annab praktilise väärtuse selle raames koostatud täiendatud leidude käitlemise juhend „Leidude realiseerimine PPA-s“, mis annab leidudega tegelevatele ametnikele konkreetsed juhised leitud esemete käitlemisel. Autor on veendunud, et peale juhendi kinnitamist PPA juhtkonna poolt, abistaks see oluliselt kõiki ametnikke, kel tekivad küsimused seoses leitud esemete realiseerimisega.

SUMMARY

Findings is one of the sizeable areas which has not received much attention. When handling findings, a number of issues have arisen before the officials dealing with findings, solutions to which have not been found. The objective of this thesis is to identify the problems and bottlenecks related to handling findings in the North Prefecture, and to make proposals aimed at the amendment of the current handling instructions. The thesis is divided into three chapters, the first of which provides an overview on the current legal provisions and instruments addressing the findings management. In chapter two, disposal of findings in the City Centre Police Station is being described. The third chapter comprises the carried out survey questionnaire and reviews briefly the findings management in the Finnish police. Conclusions are drawn and proposals are made in the summary. The capacity of the thesis is 35 pages. Attached to the thesis, you can find a questionnaire form for the North Prefecture and Finnish police officials dealing with findings handling, and, as a result of this thesis, the amended handling and storage instructions for the officials dealing with findings in the Police and Border Guard Board. „Disposal of Findings in the PBGB“, the compiled in the course of the thesis instructions for findings management gives a practical value to this thesis. The officials dealing with findings are provided with specific instructions for handling findings by these amended instructions. In addition to the legislation related to findings, the Finnish police's practice in the field of findings has been studied by the author of this thesis. The studies demonstrate that similar treatment is given to the found documents as in Estonia. The biggest difference is the time period for storage of findings: it is one year in Estonia and three months in Finland.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

“Relvaseadusest“ tulenevate lubade ja akti vormide kehtestamine (2009) Riigi Teataja.

Asitõendite, teiste äravõetud esemete, konfiskeeritud vara, arestitud vara ning leidude käitlemise kord. Kinnitatud PPA peadirektori 02.06.2011 käskkirjaga nr 225 (2011) PPA.

Asjaõigusseadus (1993) Riigi Teataja.

Isikuandmete kaitse seadus (2007) Riigi Teataja.

Isikut tõendavate dokumentide seadus (1999) Riigi Teataja.

Varul P., Kull I., Kõve V & Kärdi M., 2010. *Tsiviilseadustiku üldosa seadus kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Juura.

Varul P., Kull I., Kõve V., Kärdi M & Puri T., 2014. *Asjaõigusseadus I kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Juura.

Politsei andmekogu pidamise põhimäärus. Kinnitatud siseministri 22.12.2009 määrusega nr 92 (2009) Riigi Teataja.

PPA, 2011. *KarS foorum*, s.l.: s.n.

Tsiviilseadustiku üldosa seadus (2002) Riigi Teataja.

Väljatöötamiskavatsus (2014) Siseministerium.

LISA 1. ANKEETKÜSITLUS PÕHJA PREFEKTUURI LEIDUDEGA TEGELEVATELE AMETNIKELE

- Kui kaua olete tegelenud leidudega?
  - Kui suur on leidude arv 2014 aastal teie jaoskonnas?
- 1) Mida teete leitud välisriigi kodanike passidega?
  - 2) Millised andmed leiu kohta kannate MIS-i? (Näiteks mobiiltelefoni/dokumendi puhul?)
  - 3) Mida teete näiteks leitud käekotiga/kandekotiga, milles lisaks dokumentidele on ka piimapakid, jogurt, munad, kala?
  - 4) Mida teete leitud (näiteks läti sendid) rahaga, mida rahandusbüroo ei saa valuutapunktis vahetada?
  - 5) Mida teete leitud rahakoti vahel oleva minigripp kotikesega, milles on pulbriline aine?
  - 6) Kui leiu omaniku kohta pole andmebaasides infot? Kuidas otsite omanikku edasi?
  - 7) Kuidas organiseerite leidude transpordi kesklattu?
  - 8) Kui isik otsib leidu, kuid see on juba kesklattu toimetatud, kuidas korraldatakse tagastamine?
  - 9) Mida teete leitud, läbimädanenud rahakoti või käekotiga?
  - 10) Kas sisestate leitud eseme „haldustoiminguna“ MIS-i? Põhjendage?
  - 11) Milliseid probleeme ja küsimusi on Teil oma töös tekkinud, millele pole juhendist vastust leidnud?

LISA 2. ANKEETKÜSITLUS SOOME POLITSEILE

Kysymyksiä Suomen poliisille:

- 1) Mitä löydetyille ulkomaalaisten dokumenteille tehdään?
- 2) Miten löytöjen rekisteröinti tapahtuu (Laaditaanko jonkinlainen asiakirja? Merkitäänkö tieto tiedostoon?)
- 3) Onko olemassa erilainen virkailija, jonka tehtävänä on hoitaa löydettyihin esineisiin liittyvää?
- 4) Miten paljon löydettyjä esineitä rekisteröidään Helsingissä vuodessa?
- 5) Palautetaanko löydetyt dokumentit henkilölle/omistajalle (henkilökortti, passi)?
- 6) Miten pitkään esineitä säilytetään poliisilaitoksessa ennen niiden realisointia?
- 7) Mitä tehdään esimerkiksi löydetylle laukulle, joka sisältää nopeasti pilaantuvaa ruokatarvaa?
- 8) Onko Suomen poliisilla löydettyjen esineiden realisointia varten olemassa yhtenäinen tapa/ laki/ ohje?
- 9) Millaisia esineitä löydetään eniten?
- 10) Mikäli on olemassa ohje, joka säätelee löytöjen realisointia Suomessa, niin millaisia on kaikkein tärkeimmät kohdat siinä? Mikäli mahdollista, haluaisin nähdä tämän ohjeen.
- 11) Suurin piirtein, miten iso on palauttamisprosentti?

LISA 3. LEIDUDE VASTUVÕTMINE JA HOIUSTAMINE

Leidude vastuvõtmine ja hoiustamine

120. Leide on kohustatud vastu võtma kõik politseiasutused. Leiu vastuvõtmisel vormistab leiu vastu võttev ametnik (edaspidi vastuvõtja) leiu vastuvõtmise akti (vorm lisa 8) kahes eksemplaris, millest üks eksemplar antakse üleandjale, teine eksemplar säilitatakse leiu juures. Vastuvõtja sisestab võimalusel andmed leiu kohta MIS-i. Kuni vastava tehnilise lahenduse rakendumiseni või MIS-le ligipääsu puudumisel või selle rikke korral, täidetakse akti vorm käsitsi.

Ametnik otsustab, lähtuvalt Asjaõigusseadusest, millise eseme ta vastu võtab. Kui keegi toob prügikasti kõrvalt vanad saapad või 3 rattaga vankri, siis otstarbekas on õigus keelduda seda vastu võtmast. Või kui tegu on kasutamiskõlbmatu rahakotiga, kus pole dokumente. Või juhul kui selles rahakotis on dokumendid, siis dokumendid välja võtta ja see rahakott utiliseerida jäätmekäitlusele kohaselt.

121. Kui leidu ei anta üle politseile, siis tagab leiu kohta laekunud teate vastuvõtja sellekohase info sisestamise MIS-i ning korraldab leidudega tegeleva ametniku teavitamise. Leiu omaniku tuvastamine toimub vastavalt leidude korrale.

122. Asja vastuvõtmisel märgitakse akti asja nimetus, kirjeldus, seisund, leiu üleandja nimi, isikukood, elukoht, kontakt telefoninumber, kuupäev ja kellaaeg, millal leiti, leidmise koht (võimalusel täpne aadress), võimalusel märkida tagaküljel olevasse märkuste reale asjaolud, millistel ese leiti.

123. Väärtpaberi vastuvõtmisel märgitakse akti selle nimetus, nominaalväärtus, seeria ja number.

124. Dokumendi vastuvõtmisel märgitakse akti dokumendi nimetus, number, väljaandmise aeg, koht ja muud tuvastusandmed.

125. Sularaha vastuvõtmisel märgitakse akti iga rahatähe valuuta, nimiväärtus, seerianumber, väljalaskeaasta ning raha kogusumma. Sularaha käitlemisel lähtutakse peadirektori käskkirjaga kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti raamatupidamise siseeeskirjast. Leitud omanikuta sularaha tuleb üle anda finantsbüroo ametnikule koos vastava

saatekirjaga, mille näidis on lisas nr 7. Kui finantsbüroo ametnik teatab, et krediidasutus ei vaheta üle antud raha ja tagastab selle leidudega tegelevale ametnikule, annab leidudega tegelev ametnik sularaha kesklattu.

126. Väärismetalli, vääriskivi ja juveelitoodet kirjeldatakse üksikshaaval, vajadusel talletatakse andmed tehnikavõtetega (fotografeerimine jt salvestusmoodused).

127. Hoidlasse ei anta:

1) isikut tõendavat dokumenti (politseiasutuse väljastatud dokument edastatakse prefektuuri kodakondsus- ja migratsioonibüroole, muu dokument tagastatakse selle omanikule või dokumendi väljastajale;

2) salajast teavet sisaldavat dokumenti (dokumendist teavitatakse viivitamatult prefekti või teda asendavat ametnikku, kes korraldab edasise tegevuse);

3) varalist õigust andvat dokumenti (dokument antakse üle selle väljastanud krediidasutusele või äriühingule, milles informeeritakse isikut, kellele dokument oli väljastatud; saatekirja näidis on lisas nr 6.

4) võltsimistunnustega väärtpaberit, raha ja dokumenti (üleandmisel otsustatakse süüteo menetluse alustamine ja nende hoidmise küsimus lahendatakse süüteo menetluses);

5) lõhkekeha, lõhkeainet, radioaktiivset ainet (see antakse üle päästeasutusele);

6) kiiresti riknevat toiduainet (Hävitatakse vastavalt jäätme käitluse nõuete kohaselt) (aine hinnatakse, võõrandatakse või hävitatakse Vabariigi Valitsuse 30. juuli 2004 määrusega nr 263 „Konfiskeeritud vara võõrandamise, üleandmise ja hävitamise, vara võõrandamisest saadud raha eelarvest seaduslikule valdajale tagastamise, asitõendite arvelevõtmise ja hävitamise, arestitud vara hoidmise, hindamise ja võõrandamise ning kiiresti riknevate asitõendite hindamise, võõrandamise ja hävitamise kord“ sätestatud korras);

7) sõiduki registreerimisnumbrit (see edastatakse Maanteeametile, võimalusel tagastatakse omanikule);

8) Teise riigi kodaniku dokumendid ja kõik esemed, mis sellega kaasas on (edastatakse saatekirjaga vastava riigi suursaatkonda või konsulaarosakonda, saatekirja näidis on juhendi lõpus);

9) Pangakaarte (need edastatakse saatekirjaga krediidasutusele, saatekirja näidis on juhendi lõpus).

128. Teave punktis 127 loetelu kohta sisestatakse MIS-i. MIS-i lahenduse lahtrisse kirjutatakse täpne info, kuhu mingi ese/dokument edastati.

129. Leitud relva või laskemoona vastuvõtmisel täidetakse relva ja laskemoona üleandmise-vastuvõtmise akt siseministri 14.detsembri 2009 määrusega nr 63 „Relvaseadusest“ tulenevate lubade ja akti vormide kehtestamine“ sätestatud vormis ning leid antakse üle politseiametnikule, kes prefektuuris vastutab leitud, äravõetud või äraantud relvade ja laskemoona eest.

130. Leitud relvade või laskemoona käitlemisel lähtutakse peadirektori kinnitatud politsei poolt hoiule võetud relvade ja laskemoona käitlemise korrast.

131. Leitud narkootilise või psühhotroopse aine või nende lähteaine üleandmisel ja säilitamisel lähtutakse siseministri 7.märtsi 2008 määrusega nr 23 „Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete üleandmise vormistamise ja säilitamise kord“ kehtestatud korrast. Aine saadetakse saatekirjaga EKEI-sse uuringule. Saatekirja lisatakse kui uuringu tulemusena selgub, et tegu on narkootilise või psühhotroopse ainega, kasutada see õppeotstarbel ning hävitada pakend.

132. Leid antakse leidudega tegelevale ametnikule üle esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui esimesel tööpäeval pärast leiu vastuvõtmist. Kuni leiu üleandmiseni tuleb leide hoida tingimustes, mis tagavad leidude säilimise ja puutumatus. Leiu üleandmine fikseeritakse vastavasisulise kirjaga esmasel üleandmise-vastuvõtmise aktil (üleandja ja vastuvõtja nimi ning allkiri, üleandmise aeg).

133. Leidudega tegelev ametnik kontrollib, kas andmeid leiu kohta on sisestatud MIS-i, samuti täidab vajadusel MIS-is otsimise andmestiku.

134. Leidudega tegelev ametnik kontrollib politsei kasutuses olevate andmebaaside kaudu, kas leiu või selle omaniku kohta on andmeid ning informeerib esimesel võimalusel leiu asukohast selle omanikku. Leitud mobiiltelefoni puhul, kontrollida juurdepääsu võimalusel kontaktandmetest, kas on võimalik nende kontaktide kaudu on võimalik omanik kindlaks teha. Kontrollida mobiiltelefoni IMEI koodi järgi politsei kasutuses olevate andmebaaside kaudu, kas pole laekunud teadet eseme kaotamise/varguse kohta. Kui on tegemist Eesti

mobiilsideoperaatorite sim-kaardiga, proovida läbi operaatori (öeldes talle sim-kaardilt numbri) omanikku tuvastada (EMT, Elisa, Tele2 jne). Isikustatud asjade puhul kui isikut ei õnnestu kätte saada, teatada perekonna liikmetele. Võimalused otsida isikut Facebookist (kui omal ei ole kontot, paluda veebikonstaableid, nad aitavad). Kui tegu on õpilasega, ühendust võtta vastava kooliga, jätta isikule teade. Leitud sõiduki pultvõtmete korral on võimalik esindustes tuvastada võtme omanik (näiteks BMW esinduses on olemas vastavad seadmed, mis tuvastavad kohe võtme omaniku, kui puldile on andmed kantud).

135. Kui leiu omanikku pole võimalik tuvastada, tagab leidudega tegelev ametnik leiust teatamise politsei kodulehel (lisades leiu foto) nelja tööpäeva jooksul, arvates leiu üleandmise päevale järgnevast päevast. Vajadusel avaldab leidudega tegelev ametnik info leiu asukoha kohta meedias. Foto ja teate lisamisel välisveebi tuleks teatud esemete puhul jätta osa esemest varjatuks, kui sellel on eritunnused, et hiljem oleks objektiivselt võimalik omanikku tuvastada. Teate lisamisel tuleb märkida leidmise kuupäev, kellaaeg, koht, kuid koha märkimisel mitte lisada täpset tänava numbrit, kuna hilisemal omaniku tuvastamisel peaks jääma võimalus viia kokku kaotamise koht (mille ütleb väidetav omanik) ja leidmise koht. Teatesse sisestada mobiiltelefoni puhul IMEI koodi esimesed 4 numbrit, ülejäänud märkida tärniga. See aitab teate lugejal vältida segadust ning ta saab ise kontrollida, kas tema otsitava mobiiltelefoni IMEI koodi algus on üldse sama.

136. Leidudega tegelev ametnik annab leiu üle hoidjale hiljemalt kümnendal tööpäeval pärast leiu vastuvõtmist leidudega tegeleva ametniku poolt. Leiu üleandmine fikseeritakse vastavasisulise kirjega esmasel üleandmise-vastuvõtmise aktil (üleandja ja vastuvõtja nimi ning allkiri, üleandmise aeg). Leidude transpordi eest kesklattu vastutab prefektuuri logistikabüroo selleks määratud ametnik. Saatekirja näidis on lisas nr 4.

137. Hoidja võtab leidudega tegelevalt ametnikult vastu leidude korra kohaselt vastu võetud ja vormistatud leiud, kontrollides nende vastavust aktile.

138. Hoidja registreerib temale üle antud leiu hoidla arvestusraamatus (paberkandjal või digitaalselt), kus näitab ära leiu üleandmise-vastuvõtmise akti numbri, leiu nimetuse või lühikirjelduse, üleandnud isiku andmed ja üleandmise aja. Kui arvestusraamatut peetakse digitaalsena, siis sellest tehakse üks kord nädalas varukoopia, mida säilitatakse kahjustumise eest kaitstult tingimustes, mis tagab teabekandja säilimise ja puutumatus. Leide tuleb hoida tingimustes, mis tagavad leidude säilimise ja puutumatus.

139. Leide tuleb hoida tingimustes, mis tagavad leidude säilimise ja puutumatus.

140. Hoidla peab vastama punktides 39-41 sätestatud nõuetele.

141. Leitud väärismetalli, vääriskivi, juvelitoodet, numismaatilist haruldust jms tuleb hoida hoidlas lukustatud metallkapis või seifis, nende puudumisel finantsbüroo spetsiaalses hoiuruumis või panga hoiulaekas.

Leidude väljastamine

142. Hoidja väljastab leiu omanikule kirjaliku avalduse alusel leidudega tegeleva ametniku või teda asendava ametniku kirjalikul nõusolekul. Avaldus peab sisaldama kaotatud eseme kirjeldust ja teisi andmeid sel määral, et oleks võimalik tuvastada kaotatud eseme ja leiu samasus ning avaldaja omandiõigus leiule. Leidudega tegelev ametnik registreerib avalduse dokumendihaldussüsteemis. Kui leitud ese on isikuline (rahakott, käekott, nimelised dokumendid), väljastab hoidja leiu omanikule ja edastab sellekohase info leidudega tegelevale ametnikule, kes leiu kesklattu saatis.

143. Leiu väljastamine fikseeritakse vastavasisulise kirjega esmasele leiu üleandmise-vastuvõtmise aktile, kuhu märgitakse lisaks kättesaaja ees- ja perekonnanimi ning isikukood ning tema isikut tõendava dokumendi andmed. Aktile isikut tõendava dokumendi koopia lisamisel ei ole dokumendi andmete märkimine vajalik.

144. Juhul kui politseil tekib põhjendatud kahtlus, kas leid kuulub isikule, kes selle kättesaamist taotleb, või kui üht ja sama leidu taotleb mitu isikut, siis leidu ei väljastata ning võimalusel kogutakse täiendavat teavet, tuvastamaks leiu tegelik omanik. Kui omanikku tuvastada ei ole võimalik, vormistatakse vastavalt haldusmenetluse seaduse § 56 lõikele 1 põhjendatud kirjalik keeldumine, milles selgitatakse leiu tagasinõudjale tema õigust pöörduda kohtusse.

LISA 4. LEITUD ESEMETE KESKLATTU EDASTAMISE SAATEKIRJA NÄIDIS

LEIDUDE ÜLEANDMISE-VASTUVÕTMISE AKT NR _____

„4,, APRILL 2015

Põhja Prefektuuri Korrakaitsebüroo Kesklinna politseijaoskonna patrullteenistuse konstaabel Karin Meier andis Põhja prefektuuri RAHUMÄE TEE 6 hoidlasse paigutamiseks hoiale järgmised esemed:

1. Mobiiltelefon „LG“, akt nr 321, Juhtum 2316,14,000****
- 2.

Hoiule võttis: _____ Ene Sild

Hoiule andis: _____ Karin Meier

LISA 5. VÄLISMAALASTE EDEMETE JA DOKUMENTIDE SUURSAATKONDA EDASTAMISE NÄIDIS

Rootsi Kuningriigi Suursaatkond
Pikk 28
15055 TALLINN

Leiu edastamine

Edastame Teile Tallinnas leitud ja Põhja prefektuuri korrakaitsebüroo Kesklinna politseijaoskonda toimetatud Rootsi Kuningriigi alamate dokumendid.

Lugupidamisega

Kaido Saarniit
politseimajor
Kesklinna politseijaoskond
politseijaoskonna juht

Lisad: Nimi, sündinud xx.xx.1964, nimele juhiluba ja kaardid

Karin Meier ; karin.meier@politsei.ee; tel 612 5476

**LISA 6. LEITUD PANGAKAARTIDE
KREDIIDIASUTUSELE EDASTAMISE SAATEKIRJA
NÄIDIS**

Swedbank AS
Liivalaia 8
15040 TALLINN

Leidude edastamine

Edastame Teile Tallinnas ning välisriikides leitud ning Keslinna politseijaoskonda toimetatud Swedbank panga- ja paroolikaardid.

Lugupidamisega

Kaido Saarniit
politseimajor
Keslinna politseijaoskond
politseijaoskonna juht

Lisa: Pangakaadid – 64 tk
Paroolikaardid – 10 tk

LISA 7. LEITUD SULARAHHA FINANTSBÜROOLE EDASTAMISE SAATEKIRJA NÄIDIS

LEIDUDE ÜLEANDMISE-VASTUVÕTMISE AKT NR _____

„27,, NOVEMBER 2014

Põhja prefektuuri Korrakaitsebüroo Keslinna politseijaoskonna patrullteenistuse vanemkonstaabel Karin Meier andis Politsei- ja Piirivalveameti Finantsbüroo eelarvetalituse vanemanalüütik Svetlana Molotovnik'ule

üle järgmised esemed:

1.Ees- ja Perekonnanimi, ik 379***** akt nr 916, Juhtum 3110,14,00***** 1 EEK

Hoiule andis: _____ Karin Meier

Hoiule võttis: _____ Svetlana Molotovnik